

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი  
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

სადოქტორო პროგრამა: „თანამედროვე ქართული  
ლიტერატურა და ლიტერატურის თეორია“

ხელნაწერის უფლებით

თეა სუმბაძე

სიმონ ჩიქოვანი და XIX საუკუნის ქართული მწერლობა

ფილოლოგიის დოქტორის (PH. D) აკადემიური ხარისხის  
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

**მ ა ც ნ ე**

თბილისი

2023

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელები: ნინო ვახანია - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სსიპ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი; ლევან ბებურიშვილი - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ პროფესორი

ექსპერტები: მარინე ტურავა - ფილოლოგიის დოქტორი, სსიპ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

თამარ შარაბიძე - ფილოლოგიის დოქტორი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი;

ოფიციალური რეცენზენტები: ნანა კუცია - ფილოლოგიის დოქტორი, სსიპ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

როსტომ ჩხეიძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ლიტერატურის ინსტიტუტის უფროსი მეცნიერი თანამშრომელი;

დისერტაციის დაცვა შედგება 2023 წლის ..... საათზე სსიპ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ფილოლოგიის მიმართულების სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ანა პოლიტოვსკაიას ქ. N26, VII სართული, საპრეზენტაციო დარბაზი.

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი: მირანდა თოდუა - ფილოლოგიის დოქტორი, სსიპ - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

## ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

ნაშრომში შესწავლილია სიმონ ჩიქოვანის პოეტური მოღვაწეობის გზა, შემოქმედებითი მიმართება XIX საუკუნის ქართულ კლასიკურ მწერლობასთან. შევეცადე, წარმომეჩინა სიმონ ჩიქოვანის საინტერესო და მრავალფეროვანი ლიტერატურული მემკვიდრეობა.

სადისერტაციო ნაშრომში არის ცდა საკითხის მონოგრაფიულად შესწავლისა, იმის გათვალისწინებით, თუ რა გავლენა მოახდინა XX საუკუნის ერთ-ერთ გამორჩეულ ქართველ პოეტზე XIX საუკუნის ქართულმა ლიტერატურამ, როგორ აისახა ამ ზემოქმედების კვალი პოეტურ ქმნილებებში. გარდა ამისა, გათვალისწინებულია ის ფაქტორი, რომ სიმონ ჩიქოვანი იყო არამარტო კარგი პოეტი, არამედ - შესანიშნავი მკვლევარი და ლიტერატურის ისტორიკოსი, რომლის პოეტურ ინტუიციას ესაძირკვლებოდა დიდი ერუდიცია. სიღრმისეულადაა ნაკვლევია, რა გავლენა მოახდინა სიმონ ჩიქოვანზე ახალმა ქართულმა პოეზიამ, აგრეთვე, როგორია მე-19 საუკუნის ქართული მწერლობის ცალკეული წარმომადგენლების მემკვიდრეობის სიმონ ჩიქოვანისეული ანალიზი. სადისერტაციო ნაშრომი გახლავთ ცდა ამ ასპექტების გათვალისწინებისა ცალ-ცალკე და ერთმანეთთან კავშირში.

პოეტმა დიდი წვლილი შეიტანა მეოცე საუკუნის ქართული ლიტერატურის მოდერნიზაციის პროცესში. სიმონ ჩიქოვანს შემოქმედებითი მოღვაწეობა მოუწია კომუნისტურ ეპოქაში, როდესაც მწერლობას ყველაზე მეტად უჭირდა სიმართლის თქმა. შემოქმედმა უმძიმეს ჟამს შექმნა საყურადღებო პოეტური ნიმუშები.

ნაშრომში გაანალიზებულია სიმონ ჩიქოვანის ფუტურისტული პერიოდის შემოქმედება. პოეტური მოღვაწეობის დასაწყისში პოეტი იზიარებდა ფუტურიზმის ლიტერატურულ-ესთეტიკურ კონცეფციას. დისერტაციაში, შესაბამის სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით, განხილულია სიმონ ჩიქოვანის კავშირი ფუტურიზმთან, ფუტურისტული ლექსების პოეტიკის ზოგიერთი ასპექტი და დამოკიდებულება ლიტერატურულ ტრადიციასთან.

სიმონ ჩიქოვანი, სხვა ავტორებთან ერთად, სათავეში ედგა ფუტურისტულ პერიოდიკას. მისი აქტიური ხელშეწყობით დაიბეჭდა რამდენიმე ფუტურისტული გამოცემა: „H2SO4“, „ლიტერატურა და სხვა“, „დროული“, „მემარცხენეობა.“ ნაშრომში განხილულია პერიოდულ ორგანოთა ლიტერატურული სულისკვეთება. ჟურნალ-გაზეთები გამსჭვალული იყო ფუტურისტული მოძღვრების პათოსით. სიმონ ჩიქოვანის ფუტურიზმით გატაცება სამ-ოთხ წელიწადს მოითვლის. სულ მალე, ახალი ეპოქის მოთხოვნების კვალდაკვალ, შემოქმედი იძულებულია, უარი თქვას ფუტურისტულ მსოფლხედვაზე და ფეხი აუწყოს დროს.

სადისერტაციო კვლევაში განხილულია XIX საუკუნის ქართველი პოეტების ზემოქმედების კვალი სიმონ ჩიქოვანის პოეტურ მემკვიდრეობაზე შემოქმედებითი მოღვაწეობის დასაწყისიდან დასასრულამდე. აღსანიშნავია, რომ პოეტური

მოდვაწობის დასასრულს მწერალმა შექმნა ლექსების ციკლი სათაურით „განჯის დღიური“, რომელიც მთლიანად ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრებასა და შემოქმედებას მიუძღვნა. ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზიის შთაგონებითაა დაწერილი ჩიქოვანის პოემა „ფიქრები მტკვრის პირას“, რომლის ანალიზიც ცალკე პასაჟად არის წარმოდგენილი ჩვენს კვლევაში.

სადისერტაციო ნაშრომში ასევე შესწავლილია სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურული წერილები და ესეები, ლიტერატურათმცოდნეობის განვითარების თანამედროვე გადმოსახედიდანაა შეფასებული ავტორის წვლილი ახალი ქართული ლიტერატურის კლასიკოსთა შემოქმედების შესწავლის ისტორიაში. სიმონ ჩიქოვანის წერილების ანალიზის საფუძველზე ნაჩვენებია, რომ შემოქმედი იყო არამხოლოდ ნიჭიერი პოეტი, არამედ - გამორჩეული ლიტერატურათმცოდნეობითი ალღოს მქონე მკვლევარიც, რომლის დაკვირვებები მეცხრამეტე საუკუნის ქართული მწერლობის წარმომადგენელთა შემოქმედებაზე დღესაც ინარჩუნებს მეცნიერულ ღირებულებას.

მეოცე საუკუნის დასაწყისის ქართულ პოეზიაში შეინიშნებოდა კრიზისი, რაც გამოწვეული იყო ილიასა და აკაკის ეპიგონთა სიმრავლით. ქართველმა მოდერნისტებმა მიზნად დაისახეს ქართული ლექსის განახლება. საჭირო გახდა ახალი გზების ძიება, ლექსისათვის მეტი გამომსახველობის მინიჭება. ამ პროცესში ფუტურისტებმაც შეიტანეს წვლილი, მიზნად დაისახეს ქართული ლექსის რეფორმა. ამ მხრივ, შეიძლება ითქვას, ყველაზე მაღალი ლიტერატურული ღირებულების ფუტურისტული ლექსები შექმნა სიმონ ჩიქოვანმა - ეს იყო ალიტერაციისა და ხალხური შელოცვების სინთეზის ფუტურისტული გამოვლინება, თუმცა ძველისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება სიკეთეს რომ არ მოუტანდა ფუტურიზმის მიმდევრებს, ბოლოს თავადაც მიხვდნენ. სიმონ ჩიქოვანმა მალევე დაიხია უკან, გაემიჯნა ფუტურიზმს და რეალიზმის გზას დაადგა.

პოეტს, ისევე, როგორც მის თანამედროვე არაერთ შემოქმედს, მოუხდა ეპოქის მოთხოვნების გათვალისწინება. მის შემოქმედებაში ვხვდებით სოციალისტური რეალიზმის პოეტიკით შექმნილ არაერთ ნაწარმოებს, თუმცა დროისათვის ხარკის გადახდას ხელი არ შეუშლია ჩიქოვანისთვის, შეექმნა არაერთი საუცხოო ლექსი, გამორჩეული ფორმითა და იდეური ჩანაფიქრით. თუ თანადროულმა ქართულმა პოეტურმა კულტურამ გარკვეულ სიმაღლეს მიაღწია, ამაში სიმონ ჩიქოვანსაც მიუძღვის წვლილი - ინდივიდუალური შემოქმედებითი პოტენციალის მიხედვით ქმნიდა ლირიკულ ლექსებს, რომლებიც დღესაც პოპულარულია. ასეთი ლექსების წყალობითაცაა შენარჩუნებული ქართული ლექსის ღირსება და მრავალფეროვნება.

**საკითხის შესწავლის ისტორია.** სიმონ ჩიქოვანის მხატვრული შემოქმედება, დიდი ხანია, იქცა მეცნიერული შესწავლის საგნად. მისი პოეზიის პრობლემატიკისა და მხატვრული თავისებურებების შესახებ გამოქვეყნებულია ავტორიტეტულ მკვლევართა (ავთანდილ ნიკოლეიშვილი, მანანა ყიფიანი, გაგა ლომიძე, ემზარ კვიციანიშვილი, გაგა ლომიძე, ლალი ავალიანი....) ნაშრომები, უნდა აღინიშნოს, რომ

არაერთი პრობლემური საკითხი კვლავ საჭიროებს თანამედროვე თეორიულ-ლიტერატურული თვალთახედვით გაშუქებას. სადისერტაციო ნაშრომის მიზანია სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედების კონკრეტული ასპექტით შესწავლა, კერძოდ, ნათელყოფა, როგორია მეცხრამეტე საუკუნის ქართულ კლასიკურ მწერლობასთან პოეტის შემოქმედებითი მიმართება, როგორ ისახება და ტრანსფორმირდება ახალი ქართული მწერლობიდან მომდინარე კონცეპტები, მოტივები და მხატვრული სახეები სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაში; როგორია სიმონ ჩიქოვანის, როგორც ლიტერატურის მკვლევრისა და კრიტიკოსის დამოკიდებულება მეცხრამეტე საუკუნის ქართველ კლასიკოსთა შემოქმედებისადმი. მონოგრაფიული შესწავლა სიმონ ჩიქოვანის მიმართებისა XIX საუკუნის ქართულ მწერლობასთან, ერთი მხრივ, როგორც პოეტისა და, მეორე მხრივ, როგორც ლიტერატურის კრიტიკოსისა და ისტორიკოსისა.

**კვლევის ობიექტი.** იმის გარკვევას, რა გავლენა იქონია სიმონ ჩიქოვანზე XIX საუკუნის ქართულმა პოეზიამ, საერთოდ, ქართულმა ლიტერატურამ, აგრეთვე, როგორია მისი დამოკიდებულება როგორც პოეტისა და როგორც ლიტერატურის კრიტიკოსისა და ისტორიკოსისა მე-19 საუკუნის მწერლობასთან, არსებითი მნიშვნელობა აქვს პოეტის ადგილისა და როლის განსაზღვრისათვის ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

ზოგადად, იმის ცოდნა, ესა თუ ის ხელოვანი რამდენად განიცდის ან რამდენადაა თავისუფალი ლიტერატურული გავლენებისაგან, დაგვეხმარება ამ ხელოვანის ადგილის განსაზღვრაში ლიტერატურის ისტორიაში. არ შეიძლება არსებობდეს მწერალი, რომელსაც არაფერი აკავშირებს თავისი ქვეყნის ლიტერატურის ტრადიციებთან, ტენდენციებთან. სიმონ ჩიქოვანის პოეზიის სიახლოვე ქართული ლიტერატურის ტრადიციებთან, განსაკუთრებით, შემოქმედების მოგვიანო საფეხურზე მოწიწებითი დამოკიდებულება წინაპარ პოეტებთან, პირდაპირ მიგვითითებს დიდ სულიერ კავშირზე, რაც სიმონ ჩიქოვანს, როგორც პოეტს, აქვს მეცხრამეტე საუკუნის ქართულ მწერლობასთან.

**კვლევის თეორიული საფუძვლები და მეთოდოლოგია.** ნაშრომი დამუშავებულია კომპლექსური ლიტერატურათმცოდნეობითი მიდგომის საფუძველზე. კვლევისას, ძირითადად, ვეყრდნობოდით ისტორიულ-შედარებით, ინტერდისციპლინარულ, ტიპოლოგიურ-დესკრეფციულ მეთოდებს და რეცეფციული ესთეტიკის თეორიულ გამოცდილებას.

ნაშრომის მეცნიერულ სიახლეს წარმოადგენს სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედების კომპლექსური კვლევა - ფუტურიზმიდან რეალიზმის მხატვრულ სივრცემდე, ფუტურისტული ტექსტების ლიტერატურათმცოდნეობით-სახისმეტყველებითი ანალიზი; პოეტის ლიტერატურული ინსპირაციების კვლევა - რომანტიკოსების (განსაკუთრებით, გრიგოლ ორბელიანის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის), რეალისტების - ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას მხატვრული არქეტიპების ანარეკლის ანალიზი სიმონ ჩიქოვანის პოეტურ მემკვიდრეობაში; სიმონ ჩიქოვანის

ლიტერატურათმცოდნეობითი ნარატივის კვლევა, მწერლისეული ინტერპრეტაციები, რომანტიზმისა და რეალიზმის კლასიკოსთა შემოქმედების შინაარსობრივ-ფორმალისტური სტრუქტურის ანალიზი და ამ ნარატივის მნიშვნელობა თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობითი დისკურსისათვის.

**ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა.** კვლევა დაეხმარება სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებითა და XX საუკუნის ქართული კრიტიკის ისტორიით დაინტერესებულ პირებს. კვლევის შედეგები შეიძლება გამოიყენონ დამხმარე მასალად უნივერსიტეტ(ებ)ის ჰუმანიტარული ფაკულტეტის სტუდენტებმა, მაგისტრანტებმა, დოქტორანტებმა, საკითხით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრემ.

**ნაშრომის სტრუქტურა.** დისერტაცია შედგება შესავლის, სამი თავის, დასკვნისა და ბიბლიოგრაფიისაგან. ნაშრომის I თავში აღწერილია სიმონ ჩიქოვანის პოეტური გზა, დაკონკრეტებულია შემოქმედების ძირითადი ეტაპები, ნაჩვენებია პოეტური ტრანსფორმაციის პროცესი ფუტურიზმიდან რეალიზმისაკენ. ნაშრომის ამ მონაკვეთში საუბარია, ზოგადად, ფუტურიზმზე, ქართულ ფუტურისტულ პოეზიაზე, პერიოდიკაზე, სიმონ ჩიქოვანის ფუტურისტულ პოეზიასა და პუბლიცისტურ მოღვაწეობაზე. ნაშრომის II თავში განხილულია XIX საუკუნის ქართულ მწერლობასთან სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებითი მიმართების საკითხი. ნაჩვენებია, როგორ ხორციელდება ახალი ქართული ლიტერატურიდან მომდინარე მხატვრული სახეებისა და მოტივების ათვისება სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაში, როგორ იცვლება მწერლის დამოკიდებულება ლიტერატურულ ტრადიციასთან. ნაშრომის III თავში გაანალიზებულია სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურული წერილები, შეხედულებები მეცხრამეტე საუკუნის ქართველ მწერალთა შემოქმედებით თავისებურებებზე. ლიტერატურათმცოდნეობის თანამედროვე კვლევების გათვალისწინებით შეფასებულია სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვებების მნიშვნელობა ახალი ქართული ლიტერატურის შესწავლის საქმეში. დისერტაციას ერთვის დასკვნა, რომელშიც ნაშრომში განხილული საკითხების ანალიზის შედეგებია წარმოდგენილი. ბიბლიოგრაფიაში მითითებულია გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა (145 ერთეული).

## **ნაშრომის ძირითადი შინაარსი**

სადისერტაციო ნაშრომის შესავალში განსაზღვრულია განსახილველი პრობლემის აქტუალობა, განხილულია პრობლემის შესწავლის დონე, ჩამოყალიბებულია დისერტაციის საგანი, მიზანი, ამოცანები; განსაზღვრულია კვლევის წყაროები; განხილულია საკვალიფიკაციო ნაშრომის თეორიული ბაზა და მეთოდოლოგია; განსაზღვრულია ნაშრომის სიახლე, მეცნიერული და პრაქტიკული ღირებულება.

## თავი I. სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებითი გზა

სადისერტაციო ნაშრომის პირველ თავში გამოკვლეულია სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებითი გზის დასაწყისი, რომელიც ლიტერატურულ სარბიელზე ავანგარდისტული მიმდინარეობების გამოჩენას ემთხვევა. ახალგაზრდა სიმონ ჩიქოვანი განსაკუთრებით მოიხიბლა ფუტურისტული მსოფლმხედველობის ინდივიდუალობით და მისი პოეტური გზაც სწორედ ფუტურისტული ძიებებით დაიწყო. ამიტომაც მნიშვნელოვნად მივიჩნიეთ ფუტურიზმის წარმოშობისა და განვითარების გზისა და სიმონ ჩიქოვანის, როგორც აქტიური ფუტურისტი მწერლის, შემოქმედებითი გარიჟრაჟის ჩვენება.

ფუტურიზმი ყველაზე მკაფიო და არაერთგვაროვანი მხატვრული მოვლენაა, რომლის მისწრაფება იყო ძველი ტრადიციებისა და ფორმების რღვევა ლიტერატურასა და ხელოვნებაში. ფუტურისტული ხელოვნების მიზანი იყო არა გარემომცველი სინამდვილის ასახვა და შეცნობა, არამედ - ახალი რეალობის, ახალი სამყაროსა და ახალი, თავისუფალი ადამიანის შექმნა. ფუტურისტები უარყოფდნენ მთელ კლასიკურ მემკვიდრეობას. მათი განსაზღვრებით, ადამიანის მგრძნობელობა სრულიად შეიცვალა დიდი მეცნიერული აღმოჩენების ზეგავლენით. ფუტურისტები აცხადებდნენ, რომ თანამედროვე ცხოვრებას მეტყველების მხოლოდ ტელეგრაფიული სტილი უხდება: წყვეტილი სიტყვები, ამოძახილები, ზმნების გამოტოვება, მრავალწერტილი. ყოველივე ეს დამაბული ნერვული მდგომარეობისა და დინამიზმის გამოხატვის საშუალება იყო. ფუტურისტულმა პოეზიამ მკითხველს დროის დაზოგვის საშუალება უნდა მისცეს.

ფუტურისტული ლიტერატურული სკოლა საქართველოში რუსული ფუტურიზმის ზეგავლენით ჩნდება. რუსულ ლიტერატურაში ფუტურიზმი კუბოფუტურიზმის სახელით შევიდა, თუმცა ჰქონდა სხვა განშტოებებიც, ეს იყო ეგო-ფუტურიზმი, რომელმაც პეტერბურგში მოიკიდა ფეხი, კუბო-ფუტურიზმი კი მოსკოვში დამკვიდრდა. რუსული ფუტურიზმის მესამე სახესხვაობაა ლეფი. რუსეთში ფუტურიზმს არავითარი პოლიტიკური და ეკონომიკური მოთხოვნები არ ჰქონია, უფრო სალონური იყო, ლოიალური და, ამავე დროს, სკანდალურიც, თუმცა - მხოლოდ ხელოვნების სფეროში.

სიტყვის ყველასათვის ცნობილი მნიშვნელობა ფუტურისტების მიერ უარყოფილ იქნა. სიტყვას, მათი აზრით, აქვს ძირი, ისტორია და ყოველ ადამიანში იწვევს ნაცნობ, მაგრამ, ამავე დროს, მოუხელთებელ ასოციაციებს. ისინი შეეცადნენ, შეექმნათ ახალი ენა, ე. წ. ზაუმი, ანუ ჭკუის იქითური, გონსმიღმური ენა და ამ შინაარსის შესაფერისი ფორმა, რადგან თვლიდნენ, რომ ზაუმურ ენას შეეძლო ადამიანების გაერთიანება. ეს იყო ყოველგვარი აზრისაგან დაცლილი, უაზრო სიტყვების გროვა.

ფუტურისტებმა ბრძოლა გამოუცხადეს არამართო ძველ შინაარსს, არამედ ძველ ფორმასაც. ფუტურიზმისათვის ფორმა თვითმიზანია, პოეზია მხოლოდ ფორმაა. იგი არ გულისხმობს შინაარსს. ფორმა არ არის საშუალება შინაარსის გადმოსაცემად, არამედ შინაარსია საშუალება ფორმის შესაქმნელად. ამდენად, ფუტურიზმი ახალი ფორმის პოეზიად იქცა.

საქართველოში ფუტურიზმი ნაგვიანევი მოვლენა იყო. ისევე, როგორც რუსეთში, ფუტურიზმს ჩვენშიც არავითარი პოლიტიკური მიზნები არ ჰქონია. ის ჩამოყალიბდა საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, 1922 წელს, მანამდე კი, 10-იან წლებში, თბილისი იქცა ავანგარდ(ისტ)ული მოძრაობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კერად. აქ პოვეს თავშესაფარი პოლიტიკური კატაკლიზმებისაგან თავის დასაღწევად რუსეთიდან გამოქცეულმა მსახიობებმა, პოეტებმა და მხატვრებმა. რომლებიც გულითადად მიიღეს ქართველმა ახალგაზრდებმა – ცისფერყანწელმა პოეტებმა. ისინი შემოქმედებით საღამოებს მართავდნენ თბილისურ კაფეებში. ქალაქელები იხიბლებოდნენ მათი არაორდინარულობით, განსხვავებულობით, თავისუფალი სტილით. შემოქმედებითი ძალების სიმრავლემ ხელი შეუწყო საქართველოს დედაქალაქის ევროპულ კულტურულ ცენტრად გადაქცევას და, მიუხედავად იმისა, რომ რუს შემოქმედთა ემიგრაცია ხანგრძლივი არ ყოფილა, მან მაინც საინტერესო გამოცდილება დაგვიტოვა. რუსი და ქართველი ავანგარდისტების ერთობლივი მოღვაწეობა გაგრძელდა ქართველი ფუტურისტების მოღვაწეობით.

ჩიქოვანმა, სრულიად ახალგაზრდამ, თანამოაზრეებთან ერთად, ჩამოაყალიბა ფუტურისტული ლიტერატურული ჯგუფი და გამოსცა ქართული ფუტურიზმის პირველი საპროგრამო მანიფესტი – „საქართველო – ფენიქსი.“ 1924-1928 წლებში მისი აქტიური მონაწილეობითა და ხელმძღვანელობით გამოვიდა ქართველი ავანგარდისტი მწერლების პერიოდული ორგანოები: „H2SO4“, „ლიტერატურა და სხვა“, „დროული“ და „მემარცხენეობა.“ ქართულმა ფუტურიზმმა სულ რაღაც სამი-ოთხი წელი იარსება, თუმცა ეს პერიოდი საკმარისი აღმოჩნდა ლიტერატურულ სივრცეში გარკვეული ძვრების მოსახდენად. ქართველი ფუტურისტები მხოლოდ ესთეტიკის დონეზე იზიარებდნენ ზოგადფუტურისტულ იდეალებს. ქართული ფუტურისტული პოეზიის ერთ-ერთი სპეციფიკა ენობრივი, სტილ(ისტ)ური და პუნქტუაციური დაუდევრობაა, ფუტურისტი პოეტები განზრახ ეკიდებოდნენ სალექსო ფორმებს ტლანქად, წერდნენ თავისუფალი ლექსით, ნარევი შრიფტით, სარგებლობდნენ არაზუსტი რითმებით - ასე გამოხატავდნენ ტრადიციული ნორმების მსხვრევას და ცდილობდნენ ურბანული გარემოსა და ტექნიციზმის განწყობის შექმნას.

**ფუტურისტული პერიოდიკა.** ქართველ ფუტურისტთა შემოქმედების უფრო თვალსაჩინოდ დასახასიათებლად ძირითადი ამოსავალია მათ ჟურნალებში მოცემული მასალის ანალიზი. ფუტურისტების პირველი და, ამავე დროს, ყველაზე



საინტერესო და მნიშვნელოვანი ბეჭდვითი ორგანო იყო „H<sub>2</sub>SO<sub>4</sub>“. მასში დაიბეჭდა ლექსები, დეკლარაციები და თეორიული სტატიები. ჟურნალში სიმონ ჩიქოვანმა მკაფიოდ გამოხატა ქართული ფუტურიზმის მიზანი საქართველოში. გამოცემა გამოირჩეოდა უჩვეულო პოლიგრაფიული სიახლით. ჟურნალში გამოყენებული იყო სხვადასხვა შრიფტი, სქემატურად გახლეჩილი, თავდაყირა დაბეჭდილი ტექსტები, გრაფიკული ფიგურები, მკვეთრი და წყვეტილი ხაზები, დიდი შრიფტით გამოყოფილი ციფრები და ფორმულები. „H<sub>2</sub>SO<sub>4</sub>“ ყველაზე მეტად ამჟღავნებდა საქართველოში ფუტურიზმის ლიტერატურული სკოლის ეკლექტიკურ ბუნებას.

„H<sub>2</sub>SO<sub>4</sub>“-ის შემდეგ, გამოსცეს გაზეთი „დროული.“ გამოვიდა რამდენიმე ნომერი. აქ უფრო ლოგიკურად და გასაგებად არის ჩამოყალიბებული ფუტურისტთა მოსაზრებები და შედარებით ტრადიციულია. გაზეთში ქართველი ფუტურისტები მნიშვნელოვან როლს აკისრებენ თავიანთ ორგანიზაციას ხელოვნებაში ახალი ქმედითი ფორმების ჩამოყალიბებისა და ტრადიციული ფორმების დაშლის საქმეში. გაზეთის ფურცლებზე საუბარია ფუტურისტული და ხალხური პოეზიის კავშირის შესახებ.

ფუტურისტების მორიგი ჟურნალი იყო „ლიტერატურა და სხვა“, ჟურნალი ავითარებს მსჯელობას გაზეთ „დროულში“ დასმულ საკითხებზე, არკვევს ცხოვრებისა და ხელოვნების, ფორმისა და შინაარსის ურთიერთობის პრობლემებს, სიტყვასთან დამოკიდებულებისა და ხალხური სიტყვიერების ურთიერთობის საკითხებს.

1927 წელს ქართველი ფუტურისტები გაერთიანდნენ მემარცხენე ხელოვნების ჯგუფად, რომელმაც გამოსცა ჟურნალი „მემარცხენეობა.“ გამოვიდა ჟურნალის ორი ნომერი. ხელოვანები ჟურნალს თავიანთი მოღვაწეობის ახალ ეტაპად მიიჩნევდნენ. ჟურნალში კვლავ აქტუალურია ცხოვრებისა და ხელოვნების, ფორმისა და შინაარსის ურთიერთობის პრობლემები, წარსულ კულტურასთან დამოკიდებულების საკითხი.

1928 წელს გამოიცა ჟურნალ „მემარცხენეობის“ მეორე ნომერი. უკვე აშკარაა ფუტურისტული პოეზიის რეალისტურისაკენ შემობრუნება. ჟურნალში კიდევ უფრო მკვეთრად გამოვლინდა პრინციპული განსხვავება თეორიული წერილების დოგმებსა და პოეზიას შორის. აღდგა შინაარსში თემისა და იდეის ერთიანობა. ლექსები უკვე გარკვეულ შინაარსზე იგებოდა. იკვეთება დაინტერესება სოციალური თემებით.

1928 წლიდან ფუტურიზმმა თანდათან დაკარგა იერსახე, შეწყდა პერიოდული გამოცემებიც, ხოლო 30-იანი წლებისათვის მიმდინარეობა, ფაქტობრივად, უკვე აღარ არსებობდა.

ქართველი ფუტურისტების შემოქმედებითი პრაქტიკა განისაზღვრებოდა ექსპერიმენტებით ლექსის ახალი ფორმის შექმნაში. ჩიქოვანის პოეტურ პრაქტიკაში გვხვდება ე. წ. ზაუმური ლექსები, ე. ი. ისეთი ენით დაწერილი პოეტური ნაწარმოებები, რომლის გრამატიკულ წყობას და ლექსიკას არაფერი ჰქონდა საერთო ხალხის მიერ საუკუნეობით შემუშავებულ ენობრივ სტრუქტურასთან. სიტყვიერი მასალა ამ ლექსებისა მთლიანად ავტორის გამოგონებას წარმოადგენდა. ცხადია, ასეთი ლექსები გაუგებარი იყო მკითხველისთვის და მათი შემოქმედების ძალა არ სცდებოდა ავტორის უახლოესი თანამოაზრეების ვიწრო წრეს. სიმონ ჩიქოვანმა მოახერხა ფუტურისტული პოეტიკის ფარგლებში შეექმნა ღირებული პოეტური ტექსტები, რომელთაც მხატვრული კვალი დატოვეს XX საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიაში. ჩიქოვანის ზაუმური აზროვნების მკაფიო გამოვლინების ნიმუშებია ლექსები: „ცირა“, „სანაპირო სიმღერა ხაზო“, „მეკამეჩეების ურმული“, „ქარბორია“...

ფუტურისტების რადიკალიზმი და ენობრივ-პოეტური ექსპერიმენტები ყოველთვის წარმატებული არ ყოფილა, თუმცა მათ გარკვეული დამსახურება მიუძღვით პოეტური ენის მოდერნიზაციის სფეროში. ყველაზე მეტად მაინც სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაში გამოვლინდა ფუტურიზმის ესთეტიკა, რადგან მას ჰქონდა მკვეთრად ჩამოყალიბებული შეხედულებები როგორც ფუტურიზმზე, ისე, ზოგადად, პოეზიაზე. ჩიქოვანის მთავარი შემოქმედებითი ორიენტირი ყოველთვის მშობლიური ქვეყნის სიყვარული, ეროვნულ ფესვთა ერთგულება იყო.

## **თავი II - XIX საუკუნის ქართულ მწერლობასთან სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებითი მიმართებისათვის**

სიმონ ჩიქოვანის პოეტური ფორმირების გზა, პირობითად, ორ პერიოდად შეიძლება დაიყოს. პირველი - ესაა ფუტურისტული, ხოლო მეორე – საბჭოთა პერიოდი. მეორე პერიოდში პოეტი გადააფასებს ბევრ რამეს, მათ შორის, შეიცვლის დამოკიდებულებას კლასიკური მწერლობის ტრადიციების მიმართაც. ჩიქოვანი ქართული ლექსის საუკეთესო ტრადიციების მემკვიდრე და ღირსეული გამგრძელებელი ხდება.

ჩვენი ამოცანაა, გავარკვიოთ, თუ როგორ იჩენს თავს სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაში XIX საუკუნის ქართველ ლირიკოსთა პოეტური ექო; როგორ გაითავისებს და მხატვრულად გარდაქმნის პოეტი ახალი ქართული ლიტერატურის კლასიკოსთა შემოქმედებიდან მომდინარე მხატვრულ სახეებს, თემებს, მოტივებს, როგორია სიმონ ჩიქოვანის პოეტური მიმართება კლასიკური

ლიტერატურული მემკვიდრეობისადმი მისი შემოქმედების ფუტურისტულ და მოგვიანო პერიოდში.

## § 2.1. ქართველ რომანტიკოსთა შემოქმედების ანარეკლი სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაში

სიმონ ჩიქოვანის პოეტურ მემკვიდრეობაში თავისებურად აირეკლა რომანტიკოსი პოეტების: **ალექსანდრე ჭავჭავაძის, გრიგოლ ორბელიანისა და ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედება**. 1929 წლით არის დათარიღებული ჩიქოვანის ლექსი „სევანის ანუ გოგჩის ტბა“. ამ ლექსით ჩიქოვანი ალ. ჭავჭავაძისეულ ფილოსოფიურ განწყობილებებს ახალი დროის შესაბამისად გარდაქმნის და თავისებური ინტერპრეტაციით საბჭოთა ყოფიერების ჭრილში წარმოგვიდგენს. 1953 წელს ჩიქოვანმა კვლავ დაწერა ლექსი სევანზე - „სევანის ტბა“, რომელსაც ეპიგრაფად წარმძღვარებული აქვს „გოგჩის“ სტრიქონები. ლექსში ჩიქოვანი სომეხთა და ქართველთა ერთიანობასა და მეგობრობას უსვამს ხაზს. ეპიგრაფად წინაპრის მიერ გამოთქმული ციტატის მოშველიებაც თავისი მიზნის ნათელსაყოფად სჭირდება.

**გრიგოლ ორბელიანის** პოეტური მემკვიდრეობა ვლინდება ლექსში „მხედრული.“ ტექსტი რემინისცენციაა ორბელიანის პოემა „სადღეგრძელოს“ პასაჟისა „ჰე, მამულო.“ ორივე ლექსს მსჭვალავს პატრიოტული პათოსი. ჩიქოვანის ლექსი დაწერილია 1941 წელს, სამამულო ომის პერიოდში, პოემა „სადღეგრძელო“ კი გმირული ეპოპეაა ქართველი ხალხისა, ამიტომ დაეყრდნო მწერალი აღნიშნულ თხზულებას - წინაპართა გმირული პათოსის მოხმობით ლექსს მგზნებარება შემატა.

განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს სიმონ ჩიქოვანის პოეზიის შედარება **ნიკოლოზ ბარათაშვილის** ლირიკასთან. ბარათაშვილის პოეტური სამყაროს ხიბლი განსაკუთრებით აღაფრთოვანებდა ჩიქოვანს. მართალია, შემოქმედებითი მოღვაწეობის ადრეულ ეტაპზე, ავანგარდისტული ინტერესების გამო, სიმონ ჩიქოვანი „მერანის“ ავტორს დაუპირისპირდა და გაეპაექრა კიდეც თავისი პოეზიით, მაგრამ ამ ფაქტმა მხოლოდ და მხოლოდ ის შედეგი გამოიღო, რომ ჩიქოვანი უფრო ღრმად ჩაიძირა დიდი პოეტის შემოქმედებაში და გაითავისა მისი უკვდავი პოეზიის ძალმოსილება.

ბარათაშვილით შთაგონების კვალი ატყვია ლექსებს: „ნიკოლოზ ბარათაშვილთან გასაუბრება“, „მიძღვნა ნიკოლოზ ბარათაშვილს“, „შენი ჩრდილის საძებნად“ და „გამოთხოვება“, აღნიშნულ ლექსებზე დაკვირვების საფუძველზე გამოიკვეთება პოეტის ფუტურისტული პერიოდისათვის ერთობ დამახასიათებელი შინაგანი გაორება.

ლექსი „მიბაძვა მერანს.“ ლექსი მცდელობაა ბარათაშვილის „მერანის“ ფუტურისტულ ქარგაზე აწყობისა, ნარატივისათვის ახალი სულისკვეთების მინიჭებისა. ეს არის ფუტურისტი პოეტის ამბოხი და, ამავე დროს, თავისებური აღსარებაც. ლირიკული გმირის მიზანია, მერანთან ერთად დაუპირისპირდეს ძველ სამყაროს და ახალი პერსპექტივა წარმოუჩინოს მომავალ თაობას.

შემოქმედის პოეტურ კრებულში მოგვეპოვება ლექსი „ბულბულიანი“, რომელიც გამოძახილია ბარათაშვილის ლექსისა „ბულბული ვარდზედ.“ ჩიქოვანს სურს კლასიკოსის რომანტიკულ, სევდიან ლექსთან სინთეზირებით შექმნას საკუთარი პოეტური ტექსტი და საგნების ჟონგლიორობით გვიჩვენოს ახლებური გააზრება თემისა. ფუტურისტული განწყობით აღვსილი პოეტი, უარყოფს რა ბარათაშვილის ლექსის სენტიმენტალიზმს, დროის მოთხოვნებს შეუფარდებს სათქმელს. საერთო რაც აქვს ჩიქოვანის ნიმუშს ბარათაშვილის ლექსთან, ისაა, რომ ბულბული ორივეგან სევდით მოთქვამს ვარდის გამო.

„მთაწმინდის ღამე“ 1927 წლითაა დათარიღებული და ეპიგრაფად წამძღვარებული აქვს - „ნიკოლოზ ბარათაშვილს.“ წინა ლექსებისგან განხვავებით, ტექსტი ბევრად დახვეწილია, აზრი გასაგებია და ავტორის პოზიციაც - თვალსაჩინოდ გამოკვეთილი. ბარათაშვილის დამსახურებაც ნათლადაა წარმოჩენილი. ლექსში ბარათაშვილის პოეტური სამყაროთი მოჯადოებული პოეტის სევდიანი მონოლოგია გადმოცემული.

წარმოდგენილი მასალის საფუძველზე, აშკარაა ჩიქოვანის პოეტურ-მსოფლმხედველობრივი მეტამორფოზა. სულ უფრო ცხადი ხდება, რომ 1927 წლიდან პოეტის ლექსები საბოლოოდ თავისუფლდებიან ფუტურისტული ეპატაჟურობისაგან. იხვეწება ტექსტთა მხატვრული სამოსელი, მწერლის სათქმელიც ბევრად გამოკვეთილია და ერთმნიშვნელოვნად ჩამოყალიბებული.

„შემოდამება მამადავითზე“ 1935 წელსაა დაწერილი. ლექსი ეკატერინე და ნინო ჭავჭავაძეების ტრაგიკული სიყვარულის ისტორიას ეხმიანება. 1938 წლითაა დათარიღებული ლექსები „ნიკოლოზ ბარათაშვილის სავანეში“ და „ფიქრნი მთაწმინდაზე.“ სათაურებიდანვე ნათელია მწერლის მიზანი - პოეტი კიდევ ერთხელ გვაშთაბრუნებს „მერანის“ ავტორის იდუმალ, ამოუცნობ სამყაროში. თითოეული სტრიქონიდან ბარათაშვილის მიმართ დიდი მოწიწება და კრძალვა გამოსჭვივის, ყოველი სტროფიდან ისმის ავტორის გოდება უნიჭიერესი მოაზროვნის ტრაგიკული ცხოვრების გამო. ლექსი „ნიკოლოზ ბარათაშვილის სავანეში“ დატვირთულია ალუზიებითა და რემინისცენციებით ბარათაშვილის შემოქმედებიდან. ლექსს ბარათაშვილის ბიოგრაფიის შემცველი სტროფებიც ახლავს - გარდაცვალება უცხოეთში, გადმოსვენება დიდუბეში, შემდეგ - მთაწმინდაზე.

უსათაურო ლექსია „ვაჩვენოთ მუზას ცხოვრება რთული“, რომელსაც ეპიგრაფად წამძღვარებული აქვს ბარათაშვილის სიტყვები: მამა, დუმილიც მიმიტვალე შენდამი ლოცვად. პოეტი ეპიგრაფით ბარათაშვილის შემოქმედების

შთამაგონებელ ფუნქციას გამოკვეთს. ტექსტში ბარათაშვილთან განსაკუთრებული დამოკიდებულება არ ჩანს, ჩიქოვანი მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარ პოეტურ მუზას მიმართავს და შემოქმედებითი წვის სირთულეზე საუბრობს.

ჩიქოვანი ისეთ ლექსებშიც კი იყენებს ბარათაშვილის სახე-სიმბოლოებს, სოცრეალიზმის პოეტიკით რომ აქვს დაწერილი და სულ არ შეეფერება ბედთან შეჭიდებული პოეტის ორიგინალურ სიმბოლოებს.

სიმონ ჩიქოვანმა, ფუტურიზმით გატაცების პერიოდში, შექმნა ლირიკული პოემა „ფიქრები მტკვრის პირას (ურთიმო განწყობილებები)“. ნაწარმოები დაწერილია 1925 წელს. ავტორს იგი არ შეუტანია თხზულებათა არცერთ კრებულში. არც პრესაში გამოქვეყნებულა. ნაწარმოები დაიბეჭდა პოეტის გარდაცვალების შემდეგ. ჟანრობრივი თვალსაზრისით, „ფიქრები მტკვრის პირას“ უფრო ვრცელი ლექსია, ვიდრე - პოემა, თუმცა, მოცულობის გამო, მას, პირობითად, ლირიკული პოემა შეიძლება ვუწოდოთ.

ნაწარმოებისათვის დამახასიათებელია ერთგვარი ქაოტურობა, ფრაგმენტულობა და აზრობრივი ბუნდოვანება. პოეტი არ მიილტვის იმისკენ, რომ თანმიმდევრულად გადმოგვცეს სათქმელი, ზოგჯერ ისე იწყებს ახალ თემაზე საუბარს, არ ასრულებს წამოწყებულ მსჯელობას. მისი პოეტური ხედვაც მოუსვენრად ინაცვლებს საგნიდან საგანზე, მოვლენიდან - მოვლენაზე. განწყობილებათა ქაოტურობა თავისებურად ვლინდება ტექსტის მხატვრულ ფორმაშიც. პოემა არაა დაყოფილი სტროფებად, დარღვეულია რიტმი, იშვიათად ვხვდებით რითმას.

ნაწარმოებში აშკარაა ფუტურისტული პათეტიკა, წერის მანიფესტური მანერა. უპირველესი, რაც ყურადღებას იქცევს, ესაა თხზულების სათაური. პოეტი ღიად მიგვანიშნებს ნაწარმოების მთავარ ინტერტექსტზე, - ბარათაშვილის ლირიკულ შედევრზე „ფიქრნი მტკვრის პირას.“ რაც შეეხება ამ ორი ტექსტის ურთიერთმიმართების ხასიათს, აშკარაა, რომ სიმონ ჩიქოვანი მიმართავს პაროდირების გზას. შეიძლება ითქვას, რომ „ფიქრები მტკვრის პირას“ თავისებური გაპაექრებაა ბარათაშვილის პოეტიკასთან.

პოემამ გარკვეული გავლენა მოახდინა თავად სიმონ ჩიქოვანის პოეზიაზე, რადგან აქ გახმოვანებულ ფრაზებს პოეტი იყენებს შემდეგი დროის ლექსებში, ოღონდ - უკვე დადებითი კონტექსტით.

„განჯის დღიური“ არის წყება ლექსებისა, რომლებშიც ჩიქოვანმა გააცოცხლა ბარათაშვილის ბიოგრაფიის, ცხოვრების ამსახველი დეტალები და პოეტური მიღწევები. პოემა ავტორმა შემოქმედებითი ცხოვრების მიწურულს დაწერა. საგულისხმოა, რომ ამ დროს პოეტს თვალისჩინი უკვე დაკარგული ჰქონდა და ჯანმრთელობაც - შერყეული. „განჯის დღიური“ პირველად გამოქვეყნდა ჟურნალ „მნათობში“ 1964 წელს. სრული სახით გამოცემულია ცალკე წიგნად 1966 წელს, პოეტის გარდაცვალებიდან რამდენიმე თვეში. ლექსები პოემად ერთიანდება და

ერთიან/საერთო მაგისტრალურ ხაზს მისდევს. „განჯის დღიური“ კომპოზიციურად პოემის ჟანრს მიეკუთვნება და, ამავე დროს, ახლოს დგას ლექსების ციკლთან. ჩიქოვანი ერთ-ერთი გამორჩეულია, ვინც ამაგი დასდო ქართული ლირიკული პოემის ტრადიციას.

„განჯის დღიურში“ ბარათაშვილის სულიერი და პოეტური სამყარო, ოჯახური და სამსახურებრივი მოვლენები სინთეზირდება ჩიქოვანის ღრმა ინტიმურ განცდებთან. პოემაში მოქცეული ლექსები თითქმის სრულად ასახავენ ბარათაშვილის ბიოგრაფიას/ ცხოვრებას. ზემოთქმულზე პოემის ლექსების სათაურებიც მიგვანიშნებს: „წინათქმა“, „სიმღერა სინანულისა“, „ქართლში დავკარგე“, „დასჯილი“, „მემკვიდრის ვარამი“, „პირველი ბარათი მაიკო ორბელიანისადმი მიწერილი“, „გონჩა-ბეგუმის სიმღერა“, „პირველი ბარათი სატრფოსადმი მიწერილი“, „მეორე ბარათი მაიკო ორბელიანისადმი მიწერილი“, „უცხო საყურე“, „სოფლის სამდურავი“, „მოხსენებითი ბარათი მეთუნეს დაღუპვის გამო“, „სიყვარულის სიმღერა“, „ოცნება თბილისზე“, „ქალაქგარეთ გასეირნება“, „ცხელება“, „მოთქმა განჯაში“, „ნინო“, „უკანასკნელი ღამე“, „გამოთხოვება“...

პოემის ცენტრში დგას ლირიკული გმირი, ბარათაშვილი, რომლის ირგვლივაც ტრიალებს ჩიქოვანის პოეტური ფიქრები. ავტორი წარმოსახვით აცოცხლებს ბარათაშვილის ცხოვრების მნიშვნელოვან ეპიზოდებს, განსაკუთრებული სიმძაფრით აშუქებს მის სულიერ ობლობას, ახდენს ინტერპრეტირებას ბარათაშვილის შემოქმედებითი სამყაროსი და პოეტურად განაზოგადებს.

ჩიქოვანი ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ეცნობოდა ბარათაშვილის ბიოგრაფიას. პერიოდულად თავის შთაბეჭდილებებს აქვეყნებდა ჟურნალ-გაზეთებში. პოემის ლექსები თითქმის ქრონოლოგიურად ეხმიანება ბარათაშვილის ცხოვრების ბიოგრაფიულ მონაცემებს. იმისათვის, რომ სათანადო ექსპრესიულობით გადმოეცა სათქმელი და გასცნობოდა ბარათაშვილის სულის ღრმა შრეებს, პოეტმა სცადა, გარდასახულიყო ლირიკულ გმირად, გაეაზრებინა მისი სულის თითოეული გაჟრჟოლება და გამოავლინა თანაგანცდის საოცარი უნარი. ამიტომაც, რომ ჩიქოვანმა ლექსები ღრმა დრამატიზმით აღბეჭდა.

## § 2.2. ქართველი რეალისტები და სიმონ ჩიქოვანი

ილია ჭავჭავაძე ის მწერალია, რომელსაც სიმონ ჩიქოვანი ბარათაშვილთან ერთად დაუპირისპირდა ფუტურისტული მიმდინარეობის პერიოდში ავანგარდ(ისტ)ულის პრიმატის წარმოსაჩენად. 1924-1925 წლებშია დაწერილი სამი ლექსი - სათაურით „მყინვარი.“ სამივე ლექსი ფუტურისტული ეპატაჟურობით გამოირჩევა. ფუტურისტმა ჩიქოვანმა შეგნებულად აირჩია მთავარ სამიზნედ მყინვარი, რომ თავისი თამამი ექსპერიმენტები მიზანმიმართულად განეხორციელებინა - ძველ პოეზიასთან დაპირისპირებით, ძველის რღვევის თავისებური ილუსტრირებით, კარი გაუღო ავანგარდ(ისტ)ულ მიმდინარეობებს

საქართველოში. სამივე ლექსში წარმოჩენილია ხელოვნების უტილიტარული გაგება, შემოტანილია ურბანული ელემენტები. „მყინვარი“ გაბედული განაცხადი იყო ახალგაზრდა სიმონ ჩიქოვანისა.

ჩიქოვანის ლექსი „ელეგია“ იდეოლოგიური ტრანსფორმაციაა ილია ჭავჭავაძის ამავე სახელწოდების ლექსისა. ტექსტი დათარიღებულია 1930 წლით, მასში ფუტურისტული ხელოვნებისთვის დამახასიათებელი ბუნდოვანება და ჟონგლირობა უკვე აღარ გვხვდება, მაგრამ კლასიკურ პოეზიასთან დაპირისპირება მაინც თვალშისაცემია. ლექსში დემონსტრირებულია ინდუსტრიული ქალაქის მშენებლობა და ურბანული მოტივების შემოჭრა ყოფიერებაში, ახალი - ტექნოლოგიური ცივილიზაციის დაბადება.

ჩიქოვანის შემოქმედებითი მიმართება ილია ჭავჭავაძის პოეზიასთან თვალსაჩინოა ლექსში „ჩემო მამულო“. ტექსტი პატრიოტული პათოსითაა დაწერილი, იგრძნობა ფესვებს მიჯაჭვული ლირიკული გმირის ღრმა განცდები. ლექსი იწერებოდა 1937 წლის რეპრესიების ახლო პერიოდში, რაც, თავის მხრივ, განაპირობებს ემოციური ფონის სიღრმეს, ღრმა ტკივილით გამოწვეულ განცდებს. სამშობლო პოეტის ერთადერთი მანუგემებელი და მესაიდუმლეა.

სიმონ ჩიქოვანის კალამს ეკუთვნის ლექსი „ყვარლის მთებს“. ლექსში უდიდესი პროფესიული ოსტატობითაა გადმოცემული ღრმა მოკრძალება და პატივისცემა ილია ჭავჭავაძისა. თუ ილია თავის ლექსში „ყვარლის მთებს“ ყვარლის მთებს მიმართავდა, როგორც სამშობლოს მთებს, ჩიქოვანი თავის ლექსში ამ მთებს ემადლიერება, როგორც ილიას მშობლიურ მთებს, რომელთა წიაღშიც დაიბადა და აღიზარდა ერის მამა.

ჩიქოვანის მრავალფეროვან პოეზიაში აღსანიშნავია შემოქმედებითი მიმართება დიდ კლასიკოსთან - აკაკი წერეთელთან. აკაკი თავისი დროის მწერალთაგან ერთ-ერთი ყველაზე დაფასებული და ავტორიტეტული შემოქმედი იყო. მის ლექსებზე შექმნილი სიმღერები საქართველოს ყველა კუთხეში საგალობელივით გაისმოდა. აკაკის ღვაწლი სათანადოდ წარმოაჩინა სიმონ ჩიქოვანმა ლექსში „მიძღვნა აკაკი წერეთლისადმი.“ ლექსში საყვარელი მგოსნის მიმართ უდიდესი კრძალვა და რიდი ჩააქსოვა. ალუზიური მიგნებებით აკაკის ლირიკულ სამყაროში შეუძღვა მკითხველს, ხოლო საკუთარი პოეტური ენითა და მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალებებით დიდი შემოქმედის მრწამსი, იდეალი, მამულიშვილობა და ქვეყნის მოამაგეობა წარმოაჩინა.

აკაკის პოეზიის ანარეკლია ჩიქოვანის ლექსი „ციცინათელა“, რომელიც პოეტმა შემოქმედებით ქურაში გადაადნო და ისე გამოიტანა სამზეოზე. ლექსში ავტორი გადმოგვცემს საკუთარ პოეტურ განწყობილებებსა და ემოციებს, ხოლო აკაკის უკვდავი ფრაზების რემინისცენცირებას მასთან სულიერი თანაზიარობის გამოსახატავად მიმართავს. აკაკის ლექსის „აღმართ-აღმართ“ მოტივები შეინიშნება ჩიქოვანის ლექსში „თავსაფარი“. აკაკის „განთიადის“ პოეტური სახეებია ლექსში

„რიწის ტბაზე თქმული“. ტექსტში ჩიქოვანის თვალთ დანახული აფხაზეთის მშვენიერებაა გამოხატული. სიმონ ჩიქოვანი *საქართველოს ბულბულად* წოდებულ მწერალს, აკაკი წერეთელს, თავის პოეტურ შემოქმედებაში სათანადო პატივს მიაგებს, მისი მხატვრული სამყაროთი ამდიდრებს საკუთარ შემოქმედებას.

ჩიქოვანის მრავალსახოვან პოეტურ ქსოვილში შესამჩნევია **ვაჟა-ფშაველას** შემოქმედებითი გავლენა - არაერთ ლექსში გამოიყენა ვაჟას პოეტური სახეები. პოემა „ვაჟა-ფშაველას ბილიკებზე“ ჩიქოვანმა 1930 წელს დაწერა. პოემაში ხაზგასმულია ვაჟასეული ინტონაცია, რიტმულობა, გამოყენებულია ვაჟასთვის დამახასიათებელი ტრადიციული რვამარცვლიანი სტრიქონი. ტექსტში გვხვდება ციტატები, რომლებიც უშუალოდ ვაჟა-ფშაველას ეპოსიდან მომდინარეობენ და გვახსენებენ ადგილებს მისი პოემებიდან. პოემა საბჭოთა ქარგასაა მორგებული და მთაში ახალი ცხოვრების შეჭრას ასახავს. დიდი შთაბეჭდილებებისა და ემოციების ზეგავლენითაა შექმნილი ლექსი „ვაჟა-ფშაველას ბუხართან“. როგორც ჩანს, ჩარგალში ყოფნისას ჩიქოვანი განსაკუთრებით მოხიბლულა ვაჟას ხელით აშენებული ბუხრით, რომლის შუქზეც ზამთრის გრძელ ღამეებში პოეტურ სამკაულებად იკინძებოდა უკვდავი თხზულებები. შემოქმედებითი მუზის სიმბოლოს წარმოადგენს ბუხარი ჩიქოვანის ლექსში „იჭვი“, სადაც პოეტი შემოქმედებითი მუშაობის ფენომენზე საუბრობს და ამ პროცესს სიმბოლურად აკავშირებს ვაჟას ბუხართან. ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებით საზრდოობს ჩიქოვანის ლექსი „ღია კარები“, სადაც ვაჟასეულ პოეტურ სახეებს „დეკასა და ღვიას“ ვაჟასთან ასოციაციური კავშირის გასაბმელად იყენებს პოეტი.

სიმონ ჩიქოვანის შემოქმედებაში ვაჟას გამორჩეული ადგილი აქვს მიკუთვნებული. პოეტის ფაქიზი გემოვნება, უდავოდ, გრძნობდა დიდ მწერალთა არსს, თავისი შემოქმედებით ჯეროვან პატივს მიაგებდა.

პოეტი ქართველ კლასიკოსებს არაერთ პოეტურ ქმნილებას უძღვნის, სადაც უმღერის მათ უკვდავ გენიას. ჩიქოვანის ლექსებში მკვეთრად გამოიხატება თითოეული კლასიკოსის შემოქმედებითი მიღწევები, ხედვის ორიგინალურობა, ინდივიდუალობა, დამსახურება ერისა და ქვეყნის წინაშე. გარდა უშუალოდ ამ პერსონაჟებისადმი მიძღვნილი ლექსებისა, ჩიქოვანის საბჭოთა თემატიკაზე აგებული ლექსებიც ხშირად საზრდოობენ დიდი წინაპრების მიერ შექმნილი პოეტური სახე-სიმბოლოებით. ეს სახე-სიმბოლოები ავტორს გამოყენებული აქვს სხვადასხვა კონტექსტში, რითაც წარსულისა და თანამედროული ლირიკის განუყოფლობას წარმოაჩენს.

### თავი III. სიმონ ჩიქოვანი - XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურის მკვლევარი

#### § 3.1. ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზია სიმონ ჩიქოვანის თვალთახედვით



სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურული მემკვიდრეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია ესეისტური წერილები და გამოკვლევები. ჩიქოვანის წერილებში ნათლად ვლინდება ავტორის ფართო ერუდიცია, ანალიტიკური უნარი, ლიტერატურულ მოვლენებში გარკვევის სიღრმე. ჩიქოვანის ლიტერატურულ-კრიტიკული წერილების დახასიათებისას უსათუოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ეს წერილი გამოირჩევა არამხოლოდ განსახილველი ავტორის თხზულებათა ლიტერატურული ღირებულების წარმოჩენით, თემატურ-მხატვრული მხარის შეფასებით, არამედ - მათი ნოვატორული როლის გამოკვეთითაც. ს. ჩიქოვანი ნათელყოფს, თუ რა მდგომარეობა იყო ამა თუ იმ მწერლის გამოსვლამდე ლიტერატურულ ასპარეზზე და როგორ განავითარა, რა სიახლე შემოიტანა ამ თუ იმ ავტორმა მწერლობაში.

სიმონ ჩიქოვანის განსაკუთრებული ინტერესის სფეროში მოქცეულია მეცხრამეტე საუკუნის ქართული მწერლობა - ეს არის ლიტერატურული ცხოვრების განახლების, აღორძინების პერიოდი. ლიტერატურის კლასიკოსთაგან ჩიქოვანის ყურადღებას ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედება იპყრობს. ჩიქოვანის მიერ ბარათაშვილის შესახებ დაწერილი წერილებია „დიდი კლასიკოსი“, „ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზია“. ნაშრომში სწორედ ამ წერილებზე დაყრდნობითაა წარმოჩენილი ჩიქოვანის შეხედულებები ბარათაშვილის პოეტურ ფენომენზე.

წერილი „დიდი კლასიკოსი“ საგაზეთო სტატიაა, რომელიც გამოქვეყნდა გაზეთ „კომუნისტში“ 1936 წელს. სტატიაში ავტორი საუბრობს ბარათაშვილის განსაკუთრებულ დამსახურებებზე ქართული ლექსის განახლებისა და სრულყოფის საქმეში. პირველ ყოვლისა, კრიტიკოსი ხაზს უსვამს ბარათაშვილის წვლილს ქართული ლექსის ევროპეიზაციის პროცესში და საუბრობს რომანტიკოსი პოეტის ნოვატორულ როლზე. იმ დროისათვის სპარსული პოეზიით სუნთქავდა ქართული ლექსი. სიმონ ჩიქოვანის თვალით დანახული ბარათაშვილი გამოკვეთილად ევროპული ორიენტაციის პოეტია, რომელიც ერთ-ერთი პირველი გაემიჯნა აღმოსავლურ პოეტიკას და იმდროინდელ ევროპაში გაბატონებული მიმდინარეობა - რომანტიზმი - ქართულ სინამდვილეში უმაღლეს საფეხურზე აიყვანა. ევროპისკენ თვალმიქცეულმა პოეტმა ქართული ლექსი სავსებით განახლებული ფორმითა და შინაარსით დატვირთა და გაათავისუფლა აღმოსავლური პოეზიის გავლენისგან.

ბარათაშვილის შემოქმედების ნოვატორულ მხარედ მიაჩნია ჩიქოვანს ის, რომ პოეტმა, გამეფებული სასიმღერო კილოს ნაცვლად, ინტონაციური მხარე გაამდიდრა და მოსპო რიტმის ინერტული მდინარეობა, სიტყვაკაზმულ მწერლობაში თავისებური მონუმენტურობა დაამკვიდრა.

მკვლევარი ყურადღებას მიაპყრობს ბარათაშვილის ლირიკის ერთ-ერთ საკვანძო მოტივს - სინანულს. რომელიც ღრმად ქრისტიანულია თავისი არსით. ჩიქოვანის დაკვირვებით, ღრმა სინანული აღბეჭდილია ლექსებში: „ჩემი ლოცვის“,

„ჩემთ მეგობართ“, „სულო ბოროტო“, „ფიქრნი მტკვრის პირას“ და „შემოღამება მთაწმინდაზედ“.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლირიკაში თავჩენილია ქართული მწერლობისათვის მანამდე თითქმის უცნობი განცდა – მეტაფიზიკური ეჭვისა. სიმონ ჩიქოვანის თქმით, ეს გრძნობა, მიუხედავად იმისა, რომ მტანჯველია, პოეტისათვის თავისებურად ძვირფასიცაა, რადგანაც იგი განუყრელი თანამდევია ფილოსოფიური განსჯის.

სიმონ ჩიქოვანი ბარათაშვილის სატრფიალო ლირიკის მისებურ დიფერენცირებას გვთავაზობს. მისი თქმით, პოეტის ლირიკის ეს ნაწილი, პირობითად, ორ ჯგუფად შეიძლება დავყოთ: პირველ რკალს აკუთვნებს უშუალო შთაბეჭდილებების გამომხატველ ლექსებს: „საყურე“, „ნა... ფორტეპიანოზედ მომღერალი“, „თავადის ჭ...ძის ასულს ეკ...ნას“, „შენნი დალალნი“ და „მიყვარს თვალები“... სატრფიალო ლირიკის მეორე რკალს მიეკუთვნება ლექსები: „ჩემს ვარსკვლავს“, „სატრფოვ, მახსოვს“, „აღმოხდა მნათი“, „შევიშრობ ცრემლსა“, „ვპოვე ტაძარი“, „ჩინარი“ და „არ უკიჟინო.“ ეს ლექსებიც ბარათაშვილის სატრფიალო თავგადასავლის უშუალო ანარეკლია, მაგრამ აქ საყვარელი არსების მშვენიერებით ან მასთან შეხვედრით გამოწვეული შთაბეჭდილებები წარსულის კუთვნილება გამხდარა, ადრინაი განცდა სიყვარულისა პოეტის განსჯის საგნად ქცეულა, გრძნობა კიდევ უფრო გააზრებული და პოეტურ ფიქრთან შეხმატკბილებულია.

საგულისხმოდ ახასიათებს სიმონ ჩიქოვანი სატრფოს სახეს ბარათაშვილის პოეზიაში. მისი თქმით, ბარათაშვილის ლირიკული გმირის ტრფობის ობიექტი „ცისიერია“, ღვთაებრივია და თითქოს ღვთაებასთან თანაზიარების წყაროცაა, იმდენად დაცლილია ეს ტრფობა მიწიერი განცდისაგან. ბარათაშვილის ლირიკული სუბიექტი სატრფოს მიმართაც თითქოს ლიტურგიკული სულისკვეთებითაა განმსჭვალული.

სიმონ ჩიქოვანი მიუთითებს, რომ ბარათაშვილის რომანტიზმისათვის უცხო იყო წარსულის იდეალიზაცია, „მერანის“ ავტორი წარსულის რომანტიკოსი არ ყოფილა, მის პოეზიაში არსად იგრძნობა გმირული წარსულის გაღმერთება და ძველი ხუროთმოძღვრული ძეგლების მიმართ აღტაცება.

განსაკუთრებით ფასეულად მიგვაჩნია სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვებები ბარათაშვილის ლექსის კომპოზიციურ მხარეზე. ჩიქოვანის თქმით, ბარათაშვილის ლექსები გამოირჩევა მყარი, შეკრული კომპოზიციით. რომანტიკოსი პოეტის შემოქმედებაში აზრის ლირიკული მდინარება არასოდეს არღვევს ლექსის კომპოზიციურ მთლიანობას, პირიქით, იგი ორგანულადაა შენივთებული ნაწარმოების კომპოზიციასთან.

სიმონ ჩიქოვანის ვრცელ წერილში განსაკუთრებულ საკითხად შეიძლება გამოიყოს ბარათაშვილის ძველ ქართულ მწერლობასთან, განსაკუთრებით – „ვეფხისტყაოსანთან“ მიმართების საკითხი. ს. ჩიქოვანი ფიქრობს, რომ „მერანის“

არქეტიპი სწორედ „ვეფხისტყაოსანია“ და, საერთოდაც, ბარათაშვილის მხატვრული სამყარო საზრდოობს ძველი ქართული კლასიკური მწერლობის ძეგლებითაც.

მართებულია სიმონ ჩიქოვანის მოსაზრება, რომ ბარათაშვილისათვის ბოლომდე უცხო დარჩა ყარაჩოხელთა ბაიათების პოეტიკა და ქალაქური პოეზიის უკიდურესობანი. ქართული ლექსის გასაახლებლად პოეტმა ხალხურ შემოქმედებაზე აიღო ორიენტაცია, რაც პოეტური ლექსიკისა და ინტონაციის სიბრტყეზე აისახა.

ს. ჩიქოვანის მართებული აზრით, ბარათაშვილის ნოვატორული საქმიანობა ქართული პოეზიის წიაღში სამი მიმართულებით გაიშალა. ერთი მხრივ, ბარათაშვილი გამოკვეთილად ევროპული კულტურულ-ლიტერატურული ორიენტაციის პოეტია, მეორე მხრივ, მან მიმართა ძველი ქართული მწერლობის ტრადიციებს, მესამე მხრივ, კი ხალხური სიტყვიერების საუნჯითაც ისარგებლა.

სიმონ ჩიქოვანის ყურადღების მიღმა არ რჩება ბარათაშვილის პოეზიის ევფონიური მხარე. მკვლევრის აზრით, რომანტიკოსი პოეტი ალიტერაციის დიდოსტატია და ამ მხრივაც იგი ძველი ქართული ლიტერატურის ტრადიციების გამგრძელებლად გვევლინება.

ჩიქოვანის ნარკვევი ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედებაზე დიდი ლიტერატურათმცოდნეობითი ალღოთია დაწერილი. მკვლევარი ახერხებს წარმოაჩინოს რომანტიკოსი პოეტის შემოქმედების ნოვატორული არსი, ლიტერატურულ ტრადიციასთან დამოკიდებულების საკითხი, ბარათაშვილის პოეტიკის არაერთი საკვანძო დეტალი.

### **§ 3. 2. ილია ჭავჭავაძე სიმონ ჩიქოვანის მსოფლადქმით**

სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურული ნარკვევებიდან აღსანიშნავია ვრცელი გამოკვლევა - „ილია ჭავჭავაძის პოეტური მემკვიდრეობა.“ ნაშრომი მიზნად ისახავს მთლიანობაში დაახასიათოს ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების ძირითადი ტენდენციები, გვიჩვენოს ილიას პოეტურ და პროზაულ თხზულებათა გენეზისი და ტიპოლოგია, მწერლის შემოქმედებითი ევოლუციის გზა. ნარკვევი შემდეგი თავებისაგან შედგება: 1. პოემა „აჩრდილი“ და მყინვარის პოეტური ხატი; 2. „რამდენიმე სურათი...“ და „განდეგილი“; 3. ილია ჭავჭავაძის ლირიკული ლექსები; 4. ილია ჭავჭავაძე და გრიგოლ ორბელიანი; 5. ილია ჭავჭავაძე და ქართული სალიტერატურო ენის განვითარება.

სიმონ ჩიქოვანი, უპირველეს ყოვლისა, ილიას თანამედროვე საქართველოს სოციოკულტურულ ვითარებას გვიხასიათებს, სამართლიანად მიუთითებს, რომ, ილიას ლიტერატურულ ასპარეზზე გამოსვლამდე, მწერლობის რეალური გავლენა საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე საკმაოდ სუსტი, უმნიშვნელო იყო. ლიტერატურა გადაქცეული იყო „შინაურ საქმედ“, ქართული ლიტერატურის სარბიელზე არ

ჩანდა ლიდერის ნიშან-თვისებით დაჯილდოებული პიროვნება, რომელიც სათავეში ჩაუდგებოდა მწერლობის მოდერნიზაციის ამოცანას. კრიტიკოსის თქმით, ილიამ მოახერხა თანამედროვე ცხოვრებასთან დაეკავშირებინა წინაპართა ნაფიქრ-ნაღვაწი და შეეხსენებინა ქართველი მკითხველისათვის მივიწყებული ლიტერატურული მემკვიდრეობის მნიშვნელობა.

ილია ჭავჭავაძის უდიდესი დამსახურება იყო ქართული ლიტერატურულ-საზოგადოებრივი აზრის ევროპეიზაცია. ს. ჩიქოვანი იხსენებს არტურ ლაისტის გადმოცემას, რომ ილიას ირანული პოეზია არ უყვარდა - „განდეგილის“ ავტორი ფიქრობდა, რომ ირანულმა პოეზიამ ცუდი გავლენა მოახდინა ქართული მწერლობის განვითარებაზე.

ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების თავისებურებებზე მსჯელობას სიმონ ჩიქოვანი პოეტის ლირიკის დახასიათებით იწყებს. იგი აღნიშნავს, რომ ილიას, როგორც ლირიკოსის, ნოვატორობა, უპირველეს ყოვლისა, სოციალური პრობლემებისადმი გამახვილებული ინტერესითაა განპირობებული. ილია ჭავჭავაძემ ლირიკული პოეზიის უმთავრეს საგნად საზოგადოებრივი ცნობიერება აქცია.

სიმონ ჩიქოვანი საუბრობს ილია ჭავჭავაძის ლირიკის ხალხურობის საკითხზეც. მისი შეხედულებით, ხალხურობა ილიას პოეზიაში ვლინდება არა იმდენად ფოლკლორულ მხატვრულ სახეთა და ფორმათა ათვისებით, რამდენადაც ხალხური სიბრძნის საუნჯის ხშირი გამოყენებით, ანდაზების, აფორიზმების მოხმობით, რომელშიც ყველაზე მკაფიოდ ჩანს ხალხის სულისკვეთება.

საგანგებო ყურადღებას მიაპყრობს სიმონ ჩიქოვანი მცინვარის პოეტურ ხატს პოემა „აჩრდილში“ და, მთლიანად, ილიას შემოქმედებაში, ინტერესდება საკითხით – რატომ მაინცდამაინც მცინვარზე დააყენა ილიამ მოხუცის აჩრდილი? ეს შემთხვევითობაა, თუ გარკვეული პოეტური კანონზომიერების გამოვლენა? ს. ჩიქოვანის თქმით, მცინვარის სახე „აჩრდილის“ ავტორს „დიდი ხნიდან აწვალებდა“. მიუხედავად იმისა, რომ „მგზავრის წერილებში“ ილია უარყოფით დამოკიდებულებას გამოხატავს მცინვარისადმი, როგორც ცივი და მიუკარებელი ქმნილებისადმი, კრიტიკოსის აზრით, ეს სახე შინაგანად მაინც ხიბლავდა ილიას და პოეტის შთაგონება დიდი ხნის განმავლობაში ტრიალებდა ამ მწვერვალის ირგვლივ. სიმონ ჩიქოვანის აზრით, ილიასთვის ბუნება მნიშვნელოვანი მსოფლმხედველობრივი საყრდენია, ბუნების სურათები ილიას იდეების გამომხატველია, ბუნების წიაღში აღზრდა პიროვნების სულიერ გაფაქიზებას უწყობს ხელს, ადამიანს უნერგავს სილალის გრძნობას. ბატონყმობის წინააღმდეგ ამხედრებული გმირები თავშესაფარსაც ბუნებაში ეძებენ.

სიმონ ჩიქოვანი ეხება ილიას ეპიკური პოეზიის გვირგვინს – „განდეგილსაც.“ მისი აზრით, ამ პოემაში სიცოცხლის უარყოფელი და ცხოვრებისაგან განდგომილი პიროვნების ტრაგედიაა ნაჩვენები. კრიტიკოსი სვამს საგულისხმო შეკითხვას: რატომ დააბინავა ავტორმა განდეგილი მცინვარწვერზე?

რატომ ჰგავს ასე ბუნების სურათთა აღწერა „აჩრდილსა“ და „განდეგილში“? მკვლევარი არ გამორიცხავს, რომ „განდეგილს“, პირდაპირის გარდა, შესაძლოა, ჰქონდეს სიმბოლური პლანიც. ჩიქოვანი იხსენებს მარჯორი უორდროპის აზრს, რომ „განდეგილი“ საქართველოს ისტორიული გზის სიმბოლური გამოხატვაა. მისი მოსაზრებით, არ არის გამორიცხული, რომ ამ განაცხადში სიმართლის მარცვალი ერიოს და მწერალი ალეგორიულად გვიხსნიდეს წარსულისა და ახალი ძალების შეჯახების იდეას.

მწყემსი ქალის მხატვრული სახის არქექტიპს სიმონ ჩიქოვანი „მგზავრის წერილებში“ ხედავს - მისი თქმით, ეს პერსონაჟი „თერგის განტოტებაა თუ თვითონ თერგია“. ბოლომდე ვერ დავეთანხმებით მკვლევარს, როდესაც იგი მიუთითებს მწყემსი ქალის მშრომელთა ფენის წარმომადგენლობაზე, ვფიქრობთ, ილიას მიზანი არ ყოფილა აზრის ასეთ ვიწრო კონტექსტში განხილვა. ვერ დავეთანხმებით ს. ჩიქოვანის იმ მოსაზრებასაც, თითქოს პოემა ასკეტიზმის წინააღმდეგაა მიმართული, ეტყობა, ამგვარი ვარაუდი მწერალმა ეპოქის კონტექსტის გათვალისწინებით გამოთქვა. სიმონ ჩიქოვანი პოემა „განდეგილზე“ დაყრდნობით ილიას ნოვატორულ როლზე მიგვანიშნებს.

სიმონ ჩიქოვანის ნარკვევში ცალკე ქვეთავი ეძღვნება ილია ჭავჭავაძისა და გრიგოლ ორბელიანის შემოქმედებითი ურთიერთმიმართების საკითხს.

ილია ჭავჭავაძისა და გრიგოლ ორბელიანის პიროვნული, საზოგადოებრივი და ლიტერატურული ურთიერთმიმართების საკითხი მთელი სიმწვავით დგება მე-19 საუკუნის ქართული ლიტერატურის ისტორიკოსთა წინაშე. სიმონ ჩიქოვანის მართებული შეფასებით, „ამ ორი პოეტის მხატვრული თვისებების შედარება ნათელს მოჰფენს დღემდე ბუნდოვნად ახსნილი ქართული პოეზიის განვითარების ზოგიერთ საკითხს“.

საგულისხმოა, რომ, სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვებით, გრიგოლ ორბელიანის პოეზიასთან ილიას აახლოებს პოეტური სინტაქსი, ამაღლებული სტილი და რიტორიკული ფიგურების ხშირი გამოყენება, თუმცა, კრიტიკოსის შენიშვნით, ილია უფრო მეტად პრაქტიკოსი პოეტია, რომლისთვისაც უფრო მნიშვნელოვანია ქმედითი ღონისძიებანი, ვიდრე პასიური სიტყვაკაზმული რიტორიკა, რომელსაც ლამაზი სიტყვების მონაცვლეობით მხოლოდ ყურის დატკბობა შეუძლია.

გრიგოლ ორბელიანის „სადღეგრძელოსა“ და ილია ჭავჭავაძის „აჩრდილის“ შედარებისას, მკვლევარი დაასკვნის, რომ ორივე ნაწარმოები, მართალია, პატრიოტული სულისკვეთებისაა, მაგრამ მათ შორის დიდი სხვაობაა: ილიასათვის გმირული წარსული სახოტბო მოვლენა არ არის, იგი უფრო ანალიზის, განსჯის საგანია. წარსული ილიასათვის დღევანდლობის დამხმარე ძალაა, „სადღეგრძელოში“ კი გმირული წარსულის პოეტური ხატებია შექმნილი და პოეტური ჩანაფიქრი უფრო მწიგნობრულია.

ილია ჭავჭავაძემ თავისი განსაკუთრებული შემართებით ხალხური პოეზია გაიხადა შემოქმედების მნიშვნელოვან მასაზრდოებელ წყაროდ. სიმონ ჩიქოვანი აღნიშნავს, რომ სიტყვა ხალხური, როგორც ერის უმრავლესობის აღმნიშვნელი ცნება, ილია ჭავჭავაძემ დაამკვიდრა ქართულ მწერლობაში. სიმონ ჩიქოვანი ნათელყოფს ხალხური პოეზიისადმი ილია ჭავჭავაძისა და გრიგოლ ორბელიანის შემოქმედებითი მიმართების განმასხვავებელ ნიშნებს. მისი შეხედულებით, დემოკრატიზმი ილიასთან სხვა ფორმით ვლინდება და მისთვის უცხოა გრიგოლ ორბელიანის პოეზიის ყარაჩოხლური კილო.

ილია ჭავჭავაძესა და გრიგოლ ორბელიანზე საუბრისას გასათვალისწინებელია მათი დამოკიდებულება სალიტერატურო ენის საკითხისადმი. სიმონ ჩიქოვანის მართებული აზრით, მართალია, ილია წინააღმდეგი იყო ე. წ. მამათა თაობის წარმომადგენლების მიერ არქაული სტილის მიზანმიმართულად, ხელოვნურად გამოყენებისა ლირიკულ პოეზიაში, თუმცა, მიუხედავად ამისა, მისთვის უცხო არ ყოფილა არქაული ფორმების მომარჯვება საკუთარ პოეზიაში. ამასთანავე, არც გრიგოლ ორბელიანისთვის იყო მიუღებელი ხალხური პოეზიის სისადავე. სიმონ ჩიქოვანი დამაჯერებლად ნათელყოფს, რომ პოეტური ენის საკითხებში გრიგოლ ორბელიანსა და ილია ჭავჭავაძეს შორის არ არსებობდა პოზიციათა შეუთავსებელი სხვაობა, ოღონდაც გრიგოლ ორბელიანი, ერთგვარად, ბოჰემური წრის საუბარში შემჩნეული ინტონაციით ქმნიდა ხალხურობის შთაბეჭდილებას პოეზიაში, ილია ჭავჭავაძე კი უფრო სალიტერატურო ენის ბუნებაში ახდენდა გარდატეხას სალიტერატურო ენის ფონდში გლეხური, ხალხური მეტყველებიდან ახალი ლექსიკური მასალის შემოტანით.

სიმონ ჩიქოვანს თავის ნარკვევში ცალკე საკითხად აქვს გამოტანილი საკითხი - „ილია ჭავჭავაძე და ქართული სალიტერატურო ენის განვითარება.“ კრიტიკოსი მიუთითებს, რომ იმ დროს, როდესაც სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა ილია ჭავჭავაძე, უკვე აუცილებელ მოთხოვნად იდგა ქართული სალიტერატურო ენის მოდერნიზაცია. მიუხედავად იმისა, რომ მეცხრამეტე საუკუნის 50-იანი წლების ბოლოს ქართული ლიტერატურის სფეროში მოღვაწეობს რამდენიმე ნიჭიერი ავტორი, რომანტიკოსთა ეპიგონების მომრავლების გამო თანდათან იკარგება სალიტერატურო ენის მოქნილობა. სიმონ ჩიქოვანი თვალს მიადევნებს ქართული პოეტური ენის ევოლუციას მეცხრამეტე საუკუნის 60-იან წლებამდე, რათა ამ ფონზე უფრო ნათლად გამოჩნდეს ილია ჭავჭავაძის დამსახურება.

როგორც ვხედავთ, ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების შესახებ სიმონ ჩიქოვანის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებათა დიდი ნაწილი საკმაოდ ანგარიშგასაწევია ლიტერატურის მკვლევართათვის, ნათლად მეტყველებს კრიტიკოსის ანალიტიკურ ტალანტზე, მწერლის შემოქმედებითი თავისებურებების წვდომისა და დახასიათების უნარზე.

### § 3.3. სიმონ ჩიქოვანი აკაკი წერეთლის შესახებ

აკაკი წერეთელი ახალი ქართული ლიტერატურის კლასიკოსია, ქართული პოეტური ენის დიდი რეფორმატორი, რომელმაც თავისი მრავალმხრივი შემოქმედებით გაამდიდრა და გაამრავალფეროვნა ქართული მწერლობა. ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე აკაკი წერეთელმა ღრმა კვალი დააჩნია საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა მნიშვნელოვან სფეროს, მთელი თავისი პოეტური ტალანტი ხალხისა და ქვეყნის სამსახურს მიუძღვნა და ამ გზისათვის არასოდეს უღალატია.

სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურულ ნარკვევთაგან ერთ-ერთი საგანგებოდ ეძღვნება აკაკი წერეთელს. მცირე მოცულობის ლიტერატურული წერილის სათაურია „აკაკი წერეთლის ლირიკული ლექსები.“ მასში ავტორი მიზნად ისახავს აკაკის, როგორც ლირიკოსის, პოეტური ოსტატობის დახასიათებას. გზადაგზა მკვლევარი აკაკის შემოქმედებითი მოღვაწეობის სხვა სფეროებსაც ეხება, თუმცა მისი ყურადღება, ძირითადად, მაინც ლირიკაზეა ფოკუსირებული.

აკაკი წერეთლის პოეტური აზროვნების ერთ-ერთ თავისებურებად სიმონ ჩიქოვანს მიაჩნია ერთგვარი „მოხუცებულობა გონებისა“, ჰაგიოგრაფის სიტყვებით რომ ვთქვათ. კრიტიკოსის თქმით, თუ, მაგალითად, ჭაბუკი ბარათაშვილის პოეზია ახალგაზრდული მღელვარებითაა აღბეჭდილი, აკაკის ახალგაზრდობის პერიოდის ლექსებში „შუახნის თუ ხანდაზმული სულის ღაღადია გამოთქმული.“

სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვებით, აკაკის პატრიოტული ლირიკა ჰიმნოგრაფიული სულისკვეთებითაა განმსჭვალული: მკვლევრის თქმით, აკაკის პოეზიაში ხშირია შემთხვევა, როცა ავტორი იღებს რომელიმე თეოლოგიურ სიმბოლოს და ახალი, სოციალური შინაარსით ტვირთავს მას. სიმონ ჩიქოვანის შეხედულებით, საგალობლის, ლოცვის, ჰიმნის ინტონაცია ქართულ საერო პოეზიაში თავდაპირველად დავით გურამიშვილმა შემოიტანა, აკაკი წერეთელმა კი გააგრძელა გურამიშვილის გზა ახალ ქართულ პოეზიაში.

აკაკი წერეთლის ლირიკის ერთი უმთავრესი თავისებურებაა მელოდიურობა, რაც, კრიტიკოსის მიხედვით, შემოქმედების ხალხურ პოეზიასთან სიახლოვეზე მიუთითებს. აკაკის პოეზიისათვის დამახასიათებელია ამღერება და იგი თითქოს „წინასწარ გულისხმობს რაიმე საკრავზე ხმის აყოლებას“ [ჩიქოვანი, 1983:227]. აკაკის ლირიკაში სწორედ მელოდიური ინტონაციაა წამყვანი.

მკვლევარი სწორად შენიშნავს აკაკი წერეთლის ლირიკული პოეზიის კიდევ ერთ თვისებას, კერძოდ, იგი მიუთითებს, რომ აკაკის ისეთი ფაქიზი დამოკიდებულება აქვს სამშობლოსთან, რომ ხშირად ძნელია დადგენა, კონკრეტულ ნაწარმოებში რეალურ სატრფოზეა საუბარი, თუ ალეგორიულად გვეძლევა სამშობლოს ხატი:

ს. ჩიქოვანის თქმით, აკაკის პატრიოტიზმი ყველასათვის მისაწვდომი შინაარსისაა. მან ჩამოაშორა ამ გრძნობას არისტოკრატიული საბურველი და გვიჩვენა, რომ ფართო ფენებს, დაბალი სოციალური წრის წარმომადგენლებს ისევე ღრმად შეუძლიათ სამშობლოს სიყვარული, როგორც მაღალი სულიერი კულტურის პიროვნებებს.

მკვლევარი ყურადღებას ამახვილებს პერსონაჟთა ხატვის აკაკი წერეთლისეულ მანერაზე, მისი თქმით, აკაკის გმირები კლასიკური ესთეტიკის პრინციპების მიხედვით არიან შექმნილნი, როცა გვეძლევა მხოლოდ ზოგადი ნიშნები მხატვრული სახისა, დანარჩენს კი მკითხველი ავსებს თავისი წარმოსახვით.

ს. ჩიქოვანი აკაკის პოეტურ ეპოსში ამჩნევს რომანტიკულ ნაკადს, რომელიც რეალისტური ამოცანების მიღწევის სამსახურშია ჩაყენებული. ნეორომანტიზმი აკაკის შემოქმედებაში შენიშნული აქვთ სხვა მკვლევართაც. მათი აზრით, წარსულის ხატვისას აკაკი რომანტიკოსია. სიმონ ჩიქოვანი ამ მოსაზრებას, როგორც ვნახეთ, გაემიჯნა. კრიტიკოსის თქმით, აკაკი წერეთლის *ისტორიული რომანტიზმი* ამ მხრივ განსხვავდება გრიგოლ ორბელიანის მიდგომისაგან. თუ გრიგოლ ორბელიანის რომანტიზმი მაინც პესიმისტური ხასიათისაა (პოეტი წარსულს მოიხმობს მხოლოდ თანამედროვეობის უსაშველო ყოფისაგან გაქცევის მიზნით), ეჭვობს, „ვაჰ, თუ რაც წახდეს, ველარა აღსდგეს“, აკაკისათვის არაა ნიშნეული ეროვნული სკეფსისი, პირიქით, უკეთესი მომავლის რწმენა არის მთავარი შთამაგონებელი ძალა. ასეთია სიმონ ჩიქოვანის ძირითადი დაკვირვებები აკაკი წერეთლის ლირიკაზე.

### § 3.4. ვაჟა-ფშაველას ცხოვრება/შემოქმედება და სიმონ ჩიქოვანი

სრულიად განსაკუთრებულია სიმონ ჩიქოვანის დამოკიდებულება ვაჟა-ფშაველას პიროვნებისა და შემოქმედებისადმი. სიმონ ჩიქოვანმა ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებას ვრცელი, მონოგრაფიული ტიპის ნარკვევი მიუძღვნა. ნარკვევის სათაურია „ვაჟა-ფშაველას ცხოვრების ელფერი და მისი პოეტური შემოქმედება.“

ნაშრომის პირველ ნაწილში სიმონ ჩიქოვანი წარმოსახავს ვაჟას საარსებო გარემოს, ცდილობს წარმოიდგინოს, როგორი იქნებოდა დიდი პოეტის ყოველდღიური ყოფა. ესეისტური მანერით დაწერილ ამ შესავალში კრიტიკოსი აცოცხლებს ჩარგლის ულამაზეს მიდამოს, ვაჟას ოჯახურ გარემოს. პოეტის შესახებ არსებული მოგონებების საფუძველზე სიმონ ჩიქოვანი მოგვითხრობს ვაჟას ცხოვრების გზაზე, ახასიათებს მისი მოღვაწეობის ძირითად ეტაპებს. ოსტატურად იხატება ვაჟა-ფშაველას, როგორც პიროვნული ღირსების გამორჩეული გრძნობით დაჯილდოებული, შეუპოვარი, გაუტეხელი სულის მქონე დიდი ჰუმანისტის ფსიქოპორტრეტი.



საყურადღებოა სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვება ვაჟას სტროფიკაზე. მკვლევარი მიუთითებს ვაჟას ლექსის ერთ-ერთ თავისებურებაზე - ასტროფიაზე. ვაჟას ლექსებისა და პოემების უმრავლესობა არაა დაყოფილი სტროფებად და ტაეპები ვრცელ ტექსტურ მონაკვეთებადაა გაერთიანებული. ვაჟას ლექსის ამ ფორმობრივ თავისებურებას მკვლევარი პოეტის შემოქმედების შინაგანი თავისებურებით, კერძოდ, ეპიკური ბუნებით ხსნის. ეპოსისათვის დამახასიათებელია მთლიანობა, დაუნაწევრებლობა. ვაჟა გამოკვეთილად ეპიკური სულისკვეთების ხელოვანია და, როგორც კრიტიკოსი მიუთითებს, ეპოსის სული იჭრება მის ლირიკაშიც.

ვაჟას პოეზიის რაინდული სულისკვეთების გამომხატველი, სიმონ ჩიქოვანის აზრით, ის გარემოებაა, რომ მის ლირიკაში ხდება საბრძოლო იარაღის საკრალიზაცია. იარაღს თითქოს პიროვნული ნიშნები აქვს შეძენილი. ფარი, ხმალი, ჯაჭვის პერანგი ნაწარმოების პერსონაჟები ხდებიან. იარაღი მოთქვამს პატრონის დაკარგვის გამო, უბრძოლველად ვედარ მოუსვენია და ჩივის.

სიმონ ჩიქოვანი მიუთითებს, რომ ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებისთვის დამახასიათებელია მითოლოგიზაცია. მითის ნაწილებად არიან ქცეულნი არა მხოლოდ ისტორიულად უცნობი, გამოგონილი პერსონაჟები, არამედ - რეალურად არსებული გმირებიც. მითის ქმნადობისა და ლეგენდურობის იერის შექმნისკენ სწრაფვის თავისებური გამოხატულებაა ის ფრაზეოლოგიური ერთეულები, რომელთაც პოეტი არაიშვიათად იყენებს თხზულებებში. მაგალითად, „იტყვიან მაღალ მთის ძირას“, „ამბობენ შაადლებინა...“ და სხვა ფრაზები მანიშნებელია, რომ ლუხუმის ცხოვრება ლეგენდებში ასახულა და სახალხო თქმულებებად გადაქცეულა.

მკვლევარი საგანგებოდ საუბრობს „გველისმჭამელზე“, „სტუმარ-მასპინძელზე“, „ალუდა ქეთელაურზე.“ სიმონ ჩიქოვანი, ძირითადად, ეთანხმება ამ პოემათა შესახებ ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში გამოთქმულ მოსაზრებებს. საინტერესოა ავტორის დაკვირვებები პოემათა სტილურ ნიშნებზე. სიმონ ჩიქოვანის მართებული მოსაზრებით, კომპოზიციისა და სიუჟეტური განვითარების თვალსაზრისით, „გველისმჭამელი“ განსხვავდება ვაჟა-ფშაველას სხვა პოემათაგან. ზუსტია კრიტიკოსის დაკვირვება იმის თაობაზე, რომ „გველის-მჭამელში“ პოეტის ინტერესის საგანი მთავარი პერსონაჟის სულიერი დრამაა, ამიტომაც ცენტრში მინდიას პიროვნება, მისი თავგადასავალი დგას და თითქმის ყველაფერი ნაწარმოებში მას ექვემდებარება. როგორც როსტომ ჩხეიძემ შენიშნა, პოემა, ფაქტობრივად, ავტობიოგრაფიულია.

სიმონ ჩიქოვანი გვითვალსაჩინოებს იმ გარემოებასაც, რომ ვაჟას პოემებში, გარკვეულწილად, განსხვავებულია პერსონაჟთა ხატვის მანერა.

პოემები „ალუდა ქეთელაური“ და „სტუმარ-მასპინძელი“ გამორჩეულია შინაგანი დრამატიზმითა და ტრაგიზმით. პიროვნებისა და საზოგადოების კონფლიქტი აქ არაა ცალმხრივი. პიროვნება ზურგს არ აქცევს საზოგადოებას, არ

წყვეტს კავშირს თემთან, მიუხედავად ამ უკანასკნელის მხრიდან მისი ღირსების ხელყოფისა. ჯოყოლასა და ალუდასთვის ძვირფასია თემი, რომლის წინაშეც, თანამომხეთა მხრიდან უგულბელოების პირობებშიც, გრძნობენ ზნეობრივ მოვალეობას. მშობლიური მხარისადმი პერსონაჟთა ამ დამოკიდებულებაში, სიმონ ჩიქოვანის მოსაზრებით, ვლინდება ვაჟას პიროვნული პოზიცია.

სიმონ ჩიქოვანი გარკვეულ განსხვავებას ხედავს ვაჟას გმირებს - ალუდასა და ჯოყოლას შორის. შეიძლება მისი ფორმულირება მთლად ზუსტი არაა, თუმცა ფაქტია, რომ ჯოყოლა და ალუდა, გარკვეულად, განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან - ჯოყოლა უფრო ეპიკური ხასიათია, იგი ნაკლებად განიცდის განვითარებას, სულიერ ცვლილებას. იმთავითვე იცის, როგორ უნდა მოიქცეს კრიტიკულ სიტუაციაში, ალუდა კი საკუთარ თავზე გადამხდარი არაჩვეულებრივი შემთხვევის შედეგად გარკვეულწილად იცვლის მრწამსს. თუ ადრე იგი ფიქრობდა, რომ ურჯულო იმთავითვე ძალღია და არაა ღირსი არანაირი თანაგრძნობისა, მუცალთან ორთაბრძოლის შემდეგ კი იმსჭვალება ადამიანთა მოდგმის ერთიანობის შეგნებით.

სიმონ ჩიქოვანს ეკუთვნის წერილი „შენიშვნები ვაჟა-ფშაველას სალიტერატურო ქართულის გამო.“ ბევრ მწერალსა თუ კრიტიკოსს უარყოფითი დამოკიდებულება ჰქონდა ვაჟას ფშაური კილოსადმი და, საზოგადოდ, ფშაური მეტყველების მიმართ. ისინი თვლიდნენ, რომ ვაჟა სალიტერატურო ენას აუბრალოვებდა და ამდაბლებდა. სიმონ ჩიქოვანი მიუთითებს, რომ ვაჟა-ფშაველას ენის გარშემო ატეხილი კამათი არ წარმართულა სწორი გზით და იმდროინდელი კრიტიკა ვერ გაერკვია მთის პოეტის ენობრივ პოზიციაში. პოეტი ასაბუთებდა, რომ ფშაურ კილოს სალიტერატურო ენის ლექსიკური მარაგის გამდიდრება შეეძლო. ძალზე მნიშვნელოვანია სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვება იმის თაობაზე, რომ ვაჟა-ფშაველას ენის მკაცრი კრიტიკოსი აკაკი წერეთელიც იდენტურ პოზიციაზე იდგა აღნიშნულ საკითხში. სიმონ ჩიქოვანის აზრით, შეიძლება აკაკის გადამეტებულად მიაჩნდა ფშაური კილოს გამოყენება და ზომიერების დაცვას მოითხოვდა ვაჟასგან.

სიმონ ჩიქოვანი აღნიშნავს, რომ, პოეზიისგან განსხვავებით, ვაჟა-ფშაველას პროზა თავისუფალია კუთხური გამოთქმებისაგან. ფშაური კილო აქ გაშალაშინებული და დახვეწილია.

საინტერესოა სიმონ ჩიქოვანის დაკვირვება, რომ ფშავხვესურული გამოთქმის ფორმები ერთნაირი სიხშირით არ არის გამოყენებული ვაჟას ნაწარმოებებში. მანამდე არავინ მიაქცია ყურადღება, რომ პოემები „სტუმარ-მასპინძელი“ და „სისხლის ძიება“ დაწერილია ზოგადქართული ხალხური ენით და კუთხური ფორმები თითქმის განდევნილია. ასეთი მსჯელობის საფუძველზე მკვლევარი დაასკვნის, რომ ვაჟა-ფშაველას პოემებში ორნაირი სალიტერატურო ენა ფიგურირებს. „სტუმარ-მასპინძელსა“ და „სისხლის ძიებაში“ მოქმედება ხდება საქართველოს საზღვრებს მიღმა, ქისტეთსა და ჩერქეზეთში. ამ ნაწარმოებებში უმთავრესია ხალხური იერის მქონე სალიტერატურო ენა. სიმონ ჩიქოვანს მოჰყავს

ადგილები ვაჟას პოემიდან და დაასკვნის: როგორც მოყვანილი ნაწყვეტებიდან ირკვევა, ვაჟა-ფშაველა სალიტერატურო ენას ამუშავებდა ამა თუ იმ თემის საფუძველზე. ჩიქოვანი დამაჯერებლად ნათელყოფს, რომ ვაჟა-ფშაველასათვის ამოსავალია შემოქმედებითი მასალა, ამითაა განსაზღვრული ის გარემოება, რომ ავტორისა და პერსონაჟთა მეტყველება სრულ შესაბამისობაშია თხზულების შინაარსობრივ-თემატურ მხარესთან.

სიმონ ჩიქოვანი ყურადღებას მიაპყრობს კიდევ ერთ მნიშვნელოვან გარემოებას. როგორც ცნობილია, ვაჟას უმთავრესი სალექსო საზომია ხალხური შაირი, თუმცა მის შემოქმედებაში ვხვდებით ხუთმარცვლედით, ათმარცვლედითა და თოთხმეტმარცვლედით დაწერილ ლექსებსაც. საგულისხმო აქ ისაა, რომ, როდესაც ვაჟა უარს ამბობს შაირზე, იგი მკაცრად იცავს სალიტერატურო ენის ნორმებს, როცა შაირზე გადადის, მაშინ კვლავ უხსნის გზას დიალექტურ მეტყველებას. ერთი სიტყვით, დიალექტური ფორმები ვაჟასთან შერწყმულია შაირის სალექსო საზომთან.

## დასკვნა

სიმონ ჩიქოვანმა რთული შემოქმედებითი მოღვაწეობის გზა განვლო იმისათვის, რომ შეექმნა ორიგინალური და თვითმყოფადი ლექსები, რითაც მნიშვნელოვნად გაამდიდრა ქართული პოეტური კულტურა. მისი პოეზიის სიახლოვე ქართული ლიტერატურის ტრადიციებთან, შემოქმედებითი მიმართება წინაპარ პოეტებთან პირდაპირ მიგვითითებს იმ დიდ კავშირებზე, რომლებიც ჩიქოვანს აქვს მე-19 საუკუნის ქართულ მწერლობის გამორჩეულ წარმომადგენლებთან.

მწერლის შემოქმედებითი მოღვაწეობის გზა ორ ეტაპად შეიძლება დავეყოთ:

1) ფუტურისტულ და 2) კლასიკურ მწერლობასთან დაბრუნების პერიოდად.

ჩიქოვანის, როგორც პოეტის, ჩამოყალიბების პირველი საფეხური ფუტურისტული ცდებით ხასიათდება. ეს უფრო ძიებისა და სიახლის წყურვილის ხანა იყო. შეიძლება ქართველმა ფუტურისტებმა ვერ შექმნეს მნიშვნელოვანი სკოლა, მაგრამ სიმონ ჩიქოვანმა რამდენიმე საინტერესო ფუტურისტული ნიმუში დაგვიტოვა, რომლებშიც ავანგარდისტული ანარეკლი მკაფიოდ გამოვლინდა.

პოეტის შემოქმედების მეორე პერიოდი - ესაა კლასიკურ მწერლობასთან მიბრუნებისა და საბჭოთა თემატიკასთან თანაზიარობის ეტაპი, რომელიც, თავის მხრივ, ორსახოვანია: წმინდა პოეტური, ყოველგვარი ეპოქალური გავლენისგან თავისუფალი და, ასევე, საბჭოთა ნარატივის მქონე ლექსები, რომლებიც დროის მოთხოვნების შესაბამისად იქმნებოდა.

ჩიქოვანის პირველი პერიოდის ლექსებს დიდი მნიშვნელობა აქვს იმის ცხადყოფისათვის, თუ როგორ დაიწყო ახალგაზრდა ლირიკოსმა პოეტური

სრულყოფის გზა. ახლის დამკვიდრების დაუოკებელმა ყმაწვილურმა სწრაფვამ ჩიქოვანი და მისი მეგობრები კლასიკურისგან გამიჯვნამდე, იმხანად მოდურ ფუტურიზმამდე მიიყვანა. ფუტურისტულმა დაჯგუფებამ თავის დამკვიდრება XIX ქართულ კლასიკურ პოეზიასთან დაპირისპირებით სცადა. თუმცა დაპირისპირება არ იყო ხანგრძლივი, მას უფრო ხელოვნურობის კვალი ეტყობოდა. მალევე კლასიკოსი მწერლები შემოქმედის ინსპირაციის წყაროდ იქცნენ.

მეორე პერიოდის ლექსებში აშკარაა ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას გავლენის კვალი. პოეტი მტკიცედ იჭერს ადგილს კლასიკური პოეზიის მემკვიდრეთა რიცხვში და საუკეთესო ტრადიციების გამგრძელებელი ხდება. მისი პოეტური აზროვნება მშობლიურ წიადს დაეფუძნა, ლექსებიდან ერუდიცია, განსწავლულობა გამოსჭვივის, განსაკუთრებით იგრძნობა მე-19 საუკუნის ლიტერატურის ღრმა ცოდნა.

სიმონ ჩიქოვანის პოეზიის უმთავრეს საფიქრალად იქცა გამოსახვის ფორმების ძიება, კლასიკოსი მწერლების ნააზრევი საყრდენი აღმოჩნდა ჩიქოვანისთვის. პოეტი ფართოდ იყენებს რემინისცენციებს წინამორბედთა შემოქმედებიდან, რაც აღნიშნული გვაქვს კიდევ ნაშრომში.

პოეტური გავლენის პარალელურად, ჩიქოვანმა ვრცელი წერილები უძღვნა ქართველ კლასიკოსებს. შეიძლება სიმონ ჩიქოვანის წერილებში ზოგი რამ საკამათო იყოს, მაგრამ, ვფიქრობთ, ხსენებული წერილები არც სადღეისოდ კარგავს მნიშვნელობას, აქტუალურობას და შემდგომი კვლევა-ძიების საფუძვლად მოიაზრება.

სიმონ ჩიქოვანის ლიტერატურათმცოდნეობითი ნააზრევი წარმოდგენას გვიქმნის მე-19 საუკუნის თითქმის ყველა ქართველი მწერლის შესახებ. პოეტი-ესეისტის კვლევები დღესაც არ კარგავს მხატვრულ-შემეცნებით მნიშვნელობას. ვფიქრობთ, ზემოაღნიშნულ მოსაზრებებს არც მომავალში მოაკლდება სათანადო ყურადღება და ინტერესი.

სიმონ ჩიქოვანმა, როგორც პოეტმა, თავისი გავლენა იქონია შემდგომი ხანის ქართულ ლექსზე. ეს საკითხი ცალკე კვლევის თემაა და აქ საუბარს მასზე აღარ განვაგრძობთ. სიმონ ჩიქოვანმა, როგორც კრიტიკოსმა, ბევრი ისეთი ფუძემდებლური მიგნება და დაკვირვება გაგვიზიარა, რომლებიც საფუძვლად დაედო შემდეგი დროის ლიტერატურულ კრიტიკას.

**სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:**

1. „ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზია სიმონ ჩიქოვანის თვალთახედვით“, ჟ. „თანამედროვე ინტერდისციპლინარიზმი და ჰუმანიტარული აზროვნება“, ქუთაისი, 2019, 460-466 გვ.
2. „სიმონ ჩიქოვანის „ფიქრები მტკვრის პირას“ (ურთიმო განწყობილებები), საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრიაპირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, ახალგაზრდა დოქტორთა და დოქტორანტთა ყოველწლიური სამეცნიერო კონფერენცია, 2020, თბილისი, 119-124 გვ.
3. „სიმონ ჩიქოვანი ვაჟა-ფშაველას პოეზიის შესახებ“, სამეცნიერო ჟურნალი „ენა და კულტურა“, ქუთაისი, N22, 2019, 102-106 გვ.
4. „ილია ჭავჭავაძე სიმონ ჩიქოვანის მსოფლალქმით“, სამეცნიერო ჟურნალი „Arts Academy“, სექტემბერი, N3(7), 2023, ელვერსია, (ინგლისურ ენაზე), ILIA CHAVCHAVADZE WITH THE WORLDVIEW OF SIMON CHIKOVANI, gv.117-127

**Sukhumi State University**

**Faculty of Humanities**

**Doctoral Program: "Latest Georgian  
Literature and Literary Theory"**

With copyright of the manuscript

**TEA SUMBADZE**

**SIMON CHIKOVANI and XIX Century Writing**

Thesis submitted for the Academic Degree of  
Doctor of Philology (PH. D)

**H E R A L D**

TBILISI 2023

Dissertation Work was completed at the Faculty of Humanities of  
Sokhumi State University

**Scientific Supervisors:**

Nino Vakhania - Doctor of Philological Sciences, Associate Professor of  
LELP Sukhumi State University;

Levan Beburishvili - Assistant Professor of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

**Experts:**

Marine Turava - Doctor of Philology, Associate Professor of  
LELP Sukhumi State University.

Tamar Sharabidze - Doctor of Philology,  
Associate Professor of Tbilisi State University;

**Official Reviewers:**

Nana Kutsia - Doctor of Philology, Associate Professor of  
LELP Sukhumi State University.

Rostom Chkheidze - Doctor of Philological Sciences; Senior Research Fellow.

The thesis defense will be held on .....

At \_\_\_\_\_ o'clock at the Philology Dissertation Council meeting of the  
Faculty of Humanities of LELP Sukhumi State University.

Address: N26, Ana Politovskaia str, VII Floor, Presentation Room.

Scientific Secretary of Dissertation Council: Miranda Todua - Doctor of Philology,  
Associate Professor of LELP Sukhumi State University

## General description of the work

The work explores the path of Simon Chikovani's poetic work, his creative relationship with Georgian classical writing of the XIX century. I tried to present the interesting and diverse literary heritage of Simon Chikovani.

In the dissertation work, there is an attempt to study the issue monographically, taking into account the influence of the Georgian Literature of the XIX century on one of the outstanding Georgian poet of the XX century, how the traces of this influence were reflected in the poetic creations. In addition, the fact that Simon Chikovani was not only a good poet, but also an excellent researcher and literary historian, whose poetic intuition was based on great erudition. The thesis examines in depth, what influence did the new Georgian poetry have on Simon Chikovani, as well as what is Simon Chikovani's analysis of the legacy of individual representatives of 19th century Georgian writing. The thesis is an attempt to consider these aspects separately and in relation to each other.

The poet made a great contribution to the process of modernization of Georgian literature of the twentieth century. Simon Chikovani had to do his creative work in the communist era, when it was most difficult for writing to tell the truth. The creator created remarkable poetic samples in the most difficult times.

Simon Chikovani's Creation of the futuristic period is analyzed in the thesis. At the beginning of his poetic career, the poet shared the literary-aesthetic concept of futurism. In the dissertation, based on the relevant scientific literature, Simon Chikovani's connection with futurism, some aspects of the poetics of futuristic poems and their relationship with the literary tradition are discussed.

Simon Chikovani, together with other authors, was at the head of futuristic periodicals. With his active support, several futuristic publications were printed, such as: "H2SO4",



"Literature and Others", "Timely", "Leftist". The literary spirit of periodicals is discussed in the work. Magazines and newspapers were imbued with the pathos of futurist teachings. Simon Chikovani's passion for futurism dates back three to four years. Soon, in the wake of the demands of the new era, the creator is forced to abandon the futuristic worldview and step into time.

In the dissertation study, there are discussed the traces of the influence of Georgian poets of the XIX century on the poetic legacy of Simon Chikovani from the beginning to the end of his creative work. It should be noted that at the end of his poetic career, the writer created a cycle of poems under the title - "**Diary of Ganja**", which was entirely dedicated to the life and work of Nikoloz Baratashvili. Chikovani's poem "**Meditations on the Riverside of Mtkvari**" is inspired by the poetry of Nikoloz Baratashvili, the analysis of which is presented as a separate passage in our study.

The dissertation work also studies the literary letters and essays of Simon Chikovani, from the modern point of view of the literary studies development, the author's contribution to the history of the study of the works of the classics of new Georgian literature is evaluated. Based on the analysis of Simon Chikovani's letters, it is shown that the author was not only a talented poet, but also a researcher with an outstanding literary knowledge, whose observations on the work of representatives of Georgian literature of the nineteenth century still retain their scientific value.

A crisis was observed in Georgian poetry of the beginning of the twentieth century, which was caused by the abundance of epigones of Ilia and Akaki. Georgian modernists aimed to update Georgian poetry. It became necessary to search for new ways, to give more expressiveness to the poem. Futurists also contributed to this process, aiming to reform Georgian poetry. In this regard, it can be said that the futurist poems of the highest literary value were created by Simon Chikovani - it was a futuristic manifestation of the synthesis of alliteration and folk spells, although the nihilistic attitude towards the old did not bring good

to the followers of futurism, they themselves realized in the end. Simon Chikovani soon retreated, separated from futurism and took the path of realism.

The poet, as well as many contemporary creators, had to take into account the requirements of the era. In his works, we find many works created with the poetics of socialist realism, although paying tribute to the time did not prevent Chikovani from creating many wonderful poems with a distinctive form and idea. If the contemporary Georgian poetic culture has reached a certain height, Simon Chikovani made also a great contributed to it - according to his individual creative potential, he created lyrical poems that are still popular today. Thanks to such poems, the dignity and diversity of Georgian poetry has been preserved.

**History of the study of the issue.** Simon Chikovani's artistic work has long been the subject of scientific study. The works of authoritative researchers (Avtandil Nikolaishvili, Manana Kipiani, Gaga Lomidze, Emzar Kvitaishvili, Gaga Lomidze, Lali Avaliani...) have been published about the problematic and artistic features of his poetry. It should be noted that a number of problematic issues still need to be covered from a modern theoretical-literary point of view. The aim of the dissertation is to study Simon Chikovani's creativity in a specific aspect, in particular, to clarify the poet's creative relationship with the Georgian classical writing of the nineteenth century, how the concepts, motifs and artistic forms from the new Georgian writing are reflected and transformed in the poetry of Simon Chikovani; What is the attitude of Simon Chikovani, as a literary researcher and critic, towards the works of Georgian classics of the nineteenth century. Monographic study of Simon Chikovani's relationship with Georgian Writing of XIX Century; on the one hand, as a poet and, on the other hand, as a literary critic and historian.

**Research Object.** Finding out what influence did XIX Century Georgian poetry, and Georgian literature in general, have on Simon Chikovani, as well as his attitude as a poet and as a literary critic and historian to the writings of XIX Century, which is essential for determining the place and role of the poet in the history of Georgian literature.

In general, knowing how much this or that artist experiences or is free from literary influences will help us determine the place of this artist in the history of literature. There cannot be a writer who has nothing to do with the literary traditions and trends of his country. The closeness of Simon Chikovani's poetry to the traditions of Georgian literature, especially the awe-inspiring attitude towards the ancestor poets at the later stage of creativity directly points to the great spiritual connection that Simon Chikovani, as a poet, has with Georgian writing of the nineteenth century.

**Theoretical Foundations and Methodology of Research.** The work is elaborated on the basis of a complex literary-scientific approach. During the research, we mainly relied on historical-comparative, interdisciplinary, typological-descriptive methods and the theoretical experience of reception aesthetics.

The scientific novelty of the work is the complex research of Simon Chikovani's creative work - from futurism to the artistic space of realism, with literary studies of futurist texts- facial expression analysis; the study of the literary inspirations of the poet - analysis of reflection of artistic archetypes of romanticists (especially Grigol Orbeliani, Nikoloz Baratashvili), realists - Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Vazha-Pshavela in Simon Chikovani's poetic heritage; the study of the literary narrative of Simon Chikovani, literary interpretations, analysis of the content-formalistic structure of the creative works of the classics of romanticism and realism and the importance of this narrative for modern literary sciences discourse.

**Theoretical and practical significance of the work.** The research will help those interested in the creative work of Simon Chikovani and the history of Georgian criticism of the XX Century. The results of the research can be used as supporting material by students, students with master degrees, doctoral students of the faculty of Humanities of the University(s), and a wide circle of the readers interested in the issue.

**The structure of the work.** The dissertation consists of introduction, three chapters, conclusion and bibliography. Chapter I of the work describes the poetic path of Simon Chikovani, specifies the main stages of creativity, shows the process of poetic transformation from futurism to realism. In this part of the work, it's about futurism in general, Georgian futuristic poetry, periodicals, Simon Chikovani's futuristic poetry and journalistic activity. Chapter II of the work discusses the issue of Simon Chikovani's creative relationship with Georgian literature of the XIX century. It is shown how artistic forms and motifs from the new Georgian literature are assimilated in the poetry of Simon Chikovani, how the writer's attitude towards the literary tradition changes. The III chapter of the work analyzes Simon Chikovani's literary writings, views on the creative features of Georgian writers of the nineteenth century. Taking into account modern studies of literary studies, the significance of Simon Chikovani's observations in the study of new Georgian literature has been assessed. The dissertation is attached by a conclusion in which the results of the analysis of the issues discussed in the work are presented. The list of used literature (145 items) is indicated in the bibliography.

## **Main Content of the Work**

In the introduction of the dissertation work, the relevance of the problem under consideration is defined, the level of study of the problem is discussed, the subject, goal, tasks of the dissertation are established; Research sources are defined; The theoretical base and methodology of the qualification work are discussed; The novelty, scientific and practical value of the work is determined.

### **Chapter I. Simon Chikovani's Creative Path**

The first chapter of the dissertation examines the beginning of Simon Chikovani's creative path, which coincides with the appearance of avant-garde currents on the

literary area. Young Simon Chikovani was particularly fascinated by the individuality of the futuristic worldview, and his poetic path began precisely with futuristic searches. That is why we considered it important to show the the way of origin and development of futurism and the creative dawn of Simon Chikovani as an active futurist writer.

Futurism is the most distinct and heterogeneous artistic phenomenon, the aspiration of which was the breaking of old traditions and forms in literature and art. The goal of futuristic art was, not to reflect and cognize the surrounding reality, but to create a new reality, a new world and a new, free person. Futurists rejected the entire classical heritage. According to them, the human sensibility has been completely changed by the influence of great scientific discoveries. Futurists claimed that only a telegraphic style of speech was suitable for modern life, such as: interrupted words, exclamations, omission of verbs, multiple dots. All this was a means of expressing tense nervous condition and dynamism. Futuristic poetry should allow the reader to save time.

The futurist literary school appears in Georgia under the influence of Russian futurism. Futurism entered Russian literature under the name of coffin-futurism, although it had other branches, it was ego-futurism that took hold in St. Petersburg, and coffin-futurism established itself in Moscow. The third variety of Russian futurism is LEF. Futurism had no any political and economic demands in Russia, it was more salon-like, loyal and, at the same time, scandalous, however - only in the field of art.

The well-known meaning of the word was rejected by the Futurists. The word, according to them, has a root, a history and it evokes familiar, but at the same time, ilusive associations in every person. They tried to create a new language, so-called Zaum, that is, the yonder language beyond the mind, common sense, and the appropriate form of this content, because they believed that Zaum language could unite people. It was the pile of meaningless words devoid of any meaning.

Futurists declared a struggle not only against the old content, but also against the old form. For futurism, form is an end in itself, poetry is only form. It does not imply content. Form is not the means to convey content, but content is the means to create form. Thus, futurism became a new form of poetry.

Futurism in Georgia was a late event. Just like in Russia, Futurism did not have any political goals in our country. It was formed after the establishment of the Soviet Government in 1922, and before that, in the 10s, Tbilisi became one of the important centers of the avant-garde movement. Actors, poets and artists who fled from Russia found refuge here to escape from political cataclysms, who were heartily received by young Georgians – “Blue Horns” poets. They held creative evenings in Tbilisi cafes. The townspeople were fascinated by their extraordinary, different and free style. The abundance of creative forces contributed to the transformation of the capital of Georgia into a European cultural center, and although the emigration of Russian creators was not longterm, it still left us with an interesting experience. The joint work of Russian and Georgian avant-garde artists for public good continued with the work of Georgian futurists for public good.

Simon Chikovani, quite young, together with his like-minded persons, formed a futurist literary group and published the first program manifesto of Georgian futurism – “**Georgia – Phoenix**”. In 1924-1928 yy, his active participation and leadership, periodicals of Georgian avant-garde writers were published: "H2SO4", "Literature and Others", "Timely" and "Leftism." Georgian Futurism existed for only three to four years, although this period was enough to make some changes in the literary space. Georgian futurists shared general futuristic ideals only at the level of aesthetics. One of the specifics of Georgian futurist poetry is linguistic, stylistic and punctuational carelessness. Futurist poets deliberately stuck to verse forms coarsely, they wrote in free verse, mixed fonts, used

imprecise rhymes - this is how they expressed the breaking of traditional norms and tried to create a mood of urban environment and technicalism.

**Futuristic Periodicals.** In order to more clearly characterize the work of Georgian futurists, the main starting point is the analysis of the material contained in their magazines. The first and, at the same time, the most interesting and important printed organ of the Futurists was "H2SO4". Poems, declarations and theoretical articles were printed in it. In the magazine, Simon Chikovani clearly expressed the goal of Georgian futurism in Georgia. The publication was distinguished by an unusual polygraphic innovation. Different fonts, schematically divided, vertically printed texts, graphic figures, sharp broken lines, numbers and formulas separated by large font were used in the magazine. "H2SO4" most revealed the eclectic nature of the literary school of futurism in Georgia.

After "H2SO4", the newspaper "Timely" was published. Several issues were published. The opinions of the futurists are more logically and comprehensibly formed here and are relatively traditional. In the newspaper, Georgian futurists assign an important role to their organization in the creation of new effective forms in art and the dissolution of traditional forms. The pages of the newspaper talk about the connection between futuristic and folk poetry.

The next magazine of the futurists was "Literature and Other", the magazine develops discussions on the issues raised in the newspaper "Timely", explores the problems of the relationship between life and art, form and content, issues of relationship with attitude to the word and folk vocabulary.

In 1927, Georgian futurists united into a left-wing art group, which published the magazine "Leftism." Two issues of the magazine were published. Artists considered the magazine as a new stage of their work. In the magazine, the problems of relationship

between life and art, form and content, the issue of relationship with the past culture are still relevant.

In 1928, the second issue of magazine "Leftism" was published. Returning of futuristic poetry towards realism is already obvious. In the magazine, the fundamental difference between the dogmas of theoretical writings and poetry was revealed even more sharply. The unity of theme and idea was restored in the content. The poems were already constructed on a certain content. Interest in social topics was revealed.

From 1928, Futurism gradually lost its appearance, stopped the periodical publications, and by the 1930s, Futurism, in fact, no longer existed.

The creative practice of Georgian futurists was determined by experiments in creating a new form of verse. In Chikovani's poetic practice, we find so-called Zaum Language Poems, i.e. Poetic works written in such a language which grammatical structure and vocabulary had nothing to do with the linguistic structure developed by people over the centuries. The verbal material of these poems was entirely the author's invention. Obviously, such poems were incomprehensible to readers, and their influence did not go beyond the narrow circle of the author's closest like-minded persons. Simon Chikovani managed to create valuable poetic texts within the framework of futuristic poetics, which left an artistic mark in the history of Georgian literature of the XX century. Samples of clear manifestations of Chikovani's Zaumic thinking are the following poems: "Tsira", "Beach Song Khabo", "Buffalo Breeders' Song", "Carboria"...

The radicalism and linguistic-poetic experiments of the Futurists were not always successful, although they gave some merit in the field of modernization of poetic language. The aesthetics of futurism was revealed most in the poetry of Simon Chikovani, because he had sharply formed views on both futurism and poetry in general. Chikovani's



main creative orientation has always been love for his native country and loyalty to national roots.

## **Chapter II - For Simon Chikovani's Creative Relationship with XIX century Georgian Writing**

The way of poetic formation of Simon Chikovani can be conventionally divided into two periods. The first one is the futuristic, and the second - Soviet period. In the second period, the poet will reevaluate many things, including changing his attitude towards classical writing traditions. Simon Chikovani becomes the inheritor and worthy successor of the best traditions of Georgian verse.

Our task is to find out how the poetic echo of Georgian lyricists of the XIX century manifests itself in Simon Chikovani's poetry; How the poet grasps and artistically transforms the artistic forms, themes, motifs coming from the works of the classics of new Georgian literature, what is the poetic attitude of Simon Chikovani to the classical literary heritage in the futuristic and later period of his work.

### **§ 2.1. The reflection of the work of Georgian romantics in Simon Chikovani's poetry**

In the poetic heritage of Simon Chikovani, the creativity of romantic poets: **Aleksandre Chavchavadze, Grigol Orbeliani and Nikoloz Baratashvili** were reflected in their own way. Chikovani's poem "Lakes Sevani or Gogcha" is dated 1929. With this poem, Chikovani transforms the philosophical sentiments of Al. Chavchavadze in accordance with the new times and presents us with a peculiar interpretation in the context of the Soviet existence. In 1953, S. Chikovani again wrote a poem about Sevani -

"Lake Sevani", which is inspired by the lines of "Gogcha" as an epigraph. In the poem, Chikovani emphasizes the unity and friendship of Armenian and Georgian nations. He also needs a quote from his ancestor as an epigraph to clarify his purpose.

The poetic heritage of **Grigol Orbeliani** is revealed in his poem "**Modern Lay**". The text is a reminiscence of Orbeliani's poem "Toast" of passage "Hey, Mogherland". Both poems are imbued with patriotic pathos. Chikovani's poem was written in 1941, during the Patriotic War, and the poem "Toast" is a heroic epic of the Georgian people, so the writer relied on the above-mentioned work - By invoking the heroic pathos of the ancestors, he added passion to the poem.

The comparison of Simon Chikovani's poetry with **Nikoloz Baratashvili's lyrics** deserves special attention. S. Chikovani was particularly fascinated by the charm of Baratashvili's poetic world. It is true that in the early stages of his creative career, due to his avant-garde interests, Simon Chikovani confronted the author of "Merani" and even confronted him with his poetry, but this fact resulted only the fact that Chikovani plunged deeper into the work of the great poet and grasped the power of his immortal poetry.

Traces of inspiration from Baratashvili are found in the poems: "Interview with Nikoloz Baratashvili", "Dedication to Nikoloz Baratashvili", "In Search of Your Shadow" and "Taking Leave".

Based on the observation of the mentioned poems, the internal duality characteristic of the poet's futuristic period is highlighted.

The verse "Imitating Merani" is an attempt to arrange N. Baratashvili's "Merani" on the futuristic embroidery, to give new spirit to the narrative. This is a rebellion of a futurist poet and, at the same time, a peculiar confession. The goal of the lyrical hero is to confront the old world with Merani and present a new perspective to the next generation.

In the author's poetic collection, we can find the poem "Bulbuliani", which echoes Baratashvili's poem "Nightingale on the Rose". Chikovani wants to create his own poetic text by synthesizing with the romantic, sad poem of the classicist and by juggling objects, he wants to show us a new understanding of the topic. The poet, filled with a futuristic mood, rejects the sentimentalism of Baratashvili's poem, conforms to the requirements of the time to the word to be said. The thing that Chikovani's sample has in common with Baratashvili's poem is that the nightingale expresses sadness about the rose from both of them.

"**Twilight Over Mtatsminda**" is dated 1927 and it is written as an epigraph by "Nikoloz Baratashvili". Unlike the previous poems, the text of this poem is much more refined, the meaning is clear and the author's position is clearly defined. Baratashvili's merits are also clearly presented. The poem conveys the sad monologue of the poet enchanted by N. Baratashvili's poetic world.

Based on the presented material, Chikovani's poetic and philosophical metamorphosis is obvious. It becomes more and more clear that since 1927, the poet's poems are finally freed from the futuristic outrageousness. The artistic clothing of the texts is improved, the writer's words are much clearer and unambiguously formulated.

"Nightfall on Mamadavit" was written in 1935. The poem echoes the tragic love story of Ekaterine and Nino Chavchavadzes. The poems "In Nikoloz Baratashvili's Savane" and "Thinking about Mtatsminda" are dated 1938. The author's goal is clear from the titles - the poet once again takes us on a journey into the mysterious, unknown world of the author of "Merani". From each line, a great awe and reverence towards Baratashvili can be seen; from each strophe, the author's lament over the tragic life of a talented thinker can be heard. The poem "In Nikoloz Baratashvili's Savane" is loaded with allusions and reminiscences from Baratashvili's creativity. The poem is accompanied by strophes

containing Baratashvili's biography - death abroad, transfer to Didube, then - to Mtatsminda for burial.

It is an untitled poem "Let's Show the Difficult Life to the Muse", which has Baratashvili's words as an epigraph: "Let's consider my silence as a prayer to you". The poet outlines the inspiring function of Baratashvili's work with an epigraph. In the text, there is no special attitude towards Baratashvili, Chikovani only refers to his own poetic muse and talks about the difficulty of creative burning.

S. Chikovani even uses Baratashvili's face-symbols in such poems, which he has written in the poetics of social realism and do not suit the original symbols of the poet struggling with fate.

Simon Chikovani, during his fascination with futurism, created a lyrical verse "**Meditations on the Riverside of Mtkvari** (unrhymed moods)". The work was written in 1925. The author did not include it in any collection of compositions. It was not published in the press either. The work was published after the poet's death. From the point of view of the genre, the verse "Meditations on the Riverside of Mtkvari" is a longer verse than a poem, however, due to its volume, it can be conventionally called a lyrical poem.

The work is characterized by a kind of chaos, fragmentation and conceptual ambiguity. The poet does not strive to consistently convey what he has to say, sometimes he starts talking about a new topic and does not complete the discussion he started. His poetic vision also changes restlessly from subject to subject, from event to event. Chaos of moods is manifested itself in the artistic form of the text. The poem is not divided into stanzas, the rhythm is broken, we rarely find there a rhyme.

Futuristic pathos, manifest manner of writing is evident in the work. The first thing that attracts attention is the title of the works. The poet openly refers to the main intertext of the work, - Baratashvili's lyrical masterpiece "**Meditations on the Riverside**

of Mtkvari" As for the nature of the relationship between these two texts, it is obvious that Simon Chikovani uses the path of parody. It can be said that "Meditations on the Riverside of Mtkvari" is a peculiar contrast to Baratashvili's poetics.

The poem had a certain influence on the poetry of personally Simon Chikovani, because the poet uses the voiced phrases here in the poems of the next time, but with a positive context.

„**Diary of Ganja**“ is a series of poems, in which Chikovani revived the details of Baratashvili's biography, life and poetic achievements. The author wrote the poem at the end of his creative life. It is significant that at that time the poet had already lost his eyesight and his health was also shaken. “Diary of Ganja” was first published in magazine "Mnatobi" in 1964. It was published in its complete form as a separate book in 1966, a few months after the poet's death. The poems are united as a poem and follow a single/common main line. "Diary of Ganja" compositionally belongs to the poem genre and, at the same time, is close to the cycle of poems. Chikovani is one of the outstanding ones who has followed the tradition of the Georgian lyrical poem.

In the poem “**Diary of Ganja**” Baratashvili's spiritual and poetic world, family and work events are synthesized with Chikovani's deep intimate feelings. The verses included in the poem almost completely reflect Baratashvili's biography/life. The titles of the verses of the poem also indicate the above mentioned, such as: "**Prediction**", "**Song of Repentance**", "**I lost in Kartli**", "**Punished**", "**Torture of the Heir**", "**First Card Written to Maiko Orbeliani**", "**The Song of Goncha-Begum**", "**First Card Written to the Beloved**", "**Second Card Written to Maiko Orbeliani**", "**Foreign Earring**", "**Reproach of Village**", "**Report Card for the Death of a Potter**", "**Love Song**", "**Dream on Tbilisi**", "**Walk Outside**", "**Fever**", "**Lamentation over Ganja**", "**Nino**", "**Last Night**", "**Taking Leave**"...

At the center of the poem stands the lyrical hero, Baratashvili, around whom Chikovani's poetic thoughts revolve. The author vividly brings to life important episodes of Baratashvili's life, illuminates his spiritual orphanhood with special intensity, interprets Baratashvili's creative world and poetically generalizes.

Chikovani was familiar with Baratashvili's biography for a long time. He periodically published his impressions in magazines and newspapers. The verses of the poem correspond almost chronologically to the biographical data of Baratashvili's life. In order to express what he had to say with appropriate expressiveness and to get to know the deep layers of Baratashvili's soul, the poet tried to transform himself into a lyrical hero, to understand each and every outpouring of his soul and to show his amazing ability to empathize. That is why Chikovani recorded the poems with deep drama.

## § 2.2. Georgian Realists and Simon Chikovani

**Ilia Chavchavadze** is the writer whom Simon Chikovani confronted with Baratashvili in order to present the avant-garde primacy in the period of futuristic searches. In 1924-1925, three poems were written under the title "Glacier." All three poems are characterized by futuristic outrageousness. The futurist Chikovani deliberately chose the glacier as the main target to carry out his bold experiments purposefully - by confronting the old poetry, by illustrating the rupture of the old in a peculiar way, he opened the door to the avant-garde trends in Georgia. All three poems present a utilitarian understanding of art and urban elements are introduced. "Glacier" was a bold application of young Simon Chikovani.

Chikovani's poem "Elegy" is an ideological transformation of Ilia Chavchavadze's poem of the same name. The text is dated 1930, the obscurity and juggling characteristic of futuristic art is no longer found in it, but the contrast with classical poetry is still striking. The poem demonstrates the construction of an industrial city and the invasion of urban motifs into existence, the birth of a new technological civilization.

Chikovani's creative connection with Ilia Chavchavadze's poetry is evident in the poem "My Estate". The text is written with patriotic pathos, where you can feel the deep feelings of the lyrical hero attached to his roots.. The poem was written in the close period of the repressions of 1937, which, in turn, determines the depth of the emotional background, the feelings caused by deep pain. Homeland is the poet's only comforter and confidant.

The poem "To the Mountains of Kvareli" belongs to the pen of Simon Chikovani. The deep modesty and respect towards Ilia Chavchavidze is conveyed in the poem with great professional skill. If Ilya in his poem " To the Mountains of Kvareli " referred to Kvareli Mountains as the mountains of his homeland, Chikovani in his poem thanks these mountains as Ilia's native mountains, in whose bosom the father of the nation was born and trained.

In the diverse poetry of Chikovani, it is worth noting the creative connection with the great classicist - Akaki Tsereteli. Akaki was one of the most respected and authoritative writers of his time. The songs based on his poems sounded like hymns in all corners of Georgia. Akaki's merits were properly presented by Simon Chikovani in the poem "Dedication to Akaki Tsereteli". He wove a great reverence and respect towards his beloved poet in the poem. He led the reader to Akaki's lyrical world with allusive findings, and with his own poetic language and artistic-representative means, he presented the great creator's beliefs, ideals, patriotism and care for the country.

A reflection of Akaki's poetry is Chikovani's poem "Firefly", the poet melt it into creative furnace and published it in the world. In the poem, the author conveys his own poetic moods and emotions, and reminisces Akaki's immortal phrases to express his spiritual communion with him. The motifs of Akaki's poem "Upwards-Upwards" can be seen in Chikovani's poem "Headdress". The poetic aspects of Akaki's poem "Dawn" are in the poem "Told on Ritsi Lake". The text expresses the beauty of Abkhazia seen through the eyes of Chikovani. Simon Chikovani pays due respect to Akaki Tsereteli, the writer known as the "Nightingale of Georgia, in his poetic work, and enriches his work with his artistic world.

The creative influence of Vazha-Pshavela is noticeable in Chikovani's multifaceted poetic fabric - he used Vazha's poetic forms in many poems. Chikovani wrote the poem "On the paths of Vazha-Pshavela" in 1930. In the poem, the intonation and rhythm characteristic of Vazha are emphasized, and the traditional eight-syllable line characteristic of it is also used. The text contains quotations that come directly from Vazha-Pshavela's epic and remind us of places from his poems. The poem is adapted to Soviet embroidery and reflects the invasion of new life in the mountain. The poem "By the fireplace of Vazha-Pshavela" was created under the influence of great impressions and emotions. It seems that during his stay in Chagali, Chikovani was particularly fascinated by Vazha's hand-built fireplace, in the light of which immortal works were hung as poetic jewels during the long winter nights.. Fireplace is a symbol of the creative muse in Chikovani's poem "Ichvi", where the poet talks about the phenomenon of creative work and symbolically connects this process with Vazha's fireplace. Chikovani's poem "Open Doors" is nourished by Vazha-Pshavela's creativity, where the poet uses Vazha's poetic forms "Azalea and juniper" to untie the associative connection with Vazha.

Vazha has a special place in the works of Simon Chikovani. Undoubtedly, the poet's exquisite taste felt the essence of great writers.

The poet dedicates many poetic creations to Georgian classics, where he sings about their immortal genius. In Chikovani's poems, creative achievements of each



classicist, originality of vision, individuality, merit to the nation and country are clearly expressed. In addition to the poems directly dedicated to these characters, Chikovani's poems on the Soviet theme are often nourished by the poetic faces and symbols created by his great ancestors. The author has used these symbols in different contexts, thus showing the inseparability of past and contemporary lyrics.

### **Chapter III. Simon Chikovani - researcher of 19th century Georgian literature**

#### **§ 3.1 Nikoloz Baratashvili's poetry from Simon Chikovani's point of view**

One of the important parts of Simon Chikovani's literary heritage is essayistic letters and researches. In Chikovani's letters, the author's broad erudition, analytical ability, depth of clarification in literary events are clearly revealed. When characterizing Chikovani's literary-critical letters, it should be noted that all these letters are distinguished not only by presenting the literary value of the author's writings, by evaluating the thematic-artistic side, but also by highlighting their innovative role. S. Chikovani clarifies what the situation was before the appearance of this or that writer in the literary arena and how they developed, what innovation this or that author brought to writing.

The area of special interest of Simon Chikovani is Georgian writing of the nineteenth century - this is the period of renewal and revival of literary life. Among the classics of literature, the work of Nikoloz Baratashvili attracts Chikovani's attention. Chikovani wrote letters about Baratashvili, such as "The Great Classic", "Poetry of Nikoloz Baratashvili". Chikovani's views on Baratashvili's poetic phenomenon are presented in the work based on these letters.

The letter "The Great Classic" is a newspaper article that was published in the "Communist" newspaper in 1936. In the article, the author talks about Baratashvili's special merits in updating and perfecting Georgian poetry. First of all, the critic emphasizes Baratashvili's contribution to the process of Europeanization of Georgian poetry and talks about the innovative role of the romantic poet. At that time, Georgian poetry breathed with Persian poetry. Seen through the eyes of Simon Chikovani, Baratashvili is a poet of a distinctly European orientation, who was one of the first to separate himself from the Eastern poetics and took the trend prevailing in Europe at that time - romanticism - to the highest level in Georgian reality. The poet, looking towards Europe, charged the Georgian poem with a completely renewed form and content and freed it from the influence of Eastern poetry..

Chikovani considered the innovative side of Baratashvili's work to be the fact that the poet, instead of the reigning singing dialect, enriched the intonation side and eliminated the inert flow of the rhythm and established a peculiar monumentality in belleslettreswriting.

The researcher will draw attention to one of the key motives of Baratashvili's lyrics – regret, which is deeply Christian in its essence. According to Chikovani, deep regret is recorded in the following poems: "My prayer", "My friend", "O Evil Spirit!", "Meditations By The River Mtkvari" and "Twilight Over Mtatsminda".

In Nikoloz Baratashvili's lyrics, there is a feeling of metaphysical doubt, which was almost unknown to Georgian writing before that. According to Simon Chikovani, this feeling, although it is painful, is precious to the poet because it is an inseparable companion of philosophical judgment.

Simon Chikovani offers an appropriate differentiation of Baratashvili's satirical lyrics. According to him, this part of the poet's lyrics can be conventionally divided into

two groups: the first arc includes poems expressing immediate impressions: „Earring“, „...Nathan, the singer on the piano“, "To Ek...na the daughter of Tavadi Ch...dze", "Shenni Dalalni" and "I love eyes"... The following poems belong to the second arc of Satrfialo(Amorous) lyrics: "To my stars", "My lover, I remember your eyes", "Twilight", "Will Dry My Tears", "I have found a real church, standing in the wilderness", "Chinari" and "Do not say something, sweetheart, your lover thy heart, certainly."These poems are also a direct reflection of Baratashvili's amorous adventures, but here the impressions caused by the beauty of the beloved creature or the meeting with her have become a part of the past, early feeling has become the subject of the poet's judgment of love, the feeling is even more thoughtful and combined with poetic thought.

Simon Chikovani significantly characterizes the face of satrfo (beloved) in Baratashvili's poetry. According to him, the object of the love of Baratashvili's lyrical hero is "heaven", it is divine and seems to be a source of communion with the deity, so this love is devoid of earthly feeling. Baratashvili's lyrical subject seems to be imbued with a liturgical spirit towards satrfo (beloved).

Simon Chikovani points out that the idealization of the past was alien to Baratashvili's romanticism, the author of "Merani" was not a romantic of the past, nowhere in his poetry can one feel the deification of the heroic past and admiration for old architectural monuments.

We consider Simon Chikovani's observations on the compositional side of Baratashvili's poem to be particularly valuable. According to Chikovani, Baratashvili's poems are distinguished by a solid, cohesive composition. In the work of a romantic poet, the lyrical stream of thought never violates the compositional integrity of the poem, on the contrary, it is organically combined with the composition of the work.

In the extensive letter of Simon Chikovani, the issue of Baratashvili's relation to the old Georgian writings, especially to "The Knight in the Panther's Skin", can be singled out as a special issue. S. Chikovani thinks that the archetype of "Merani" is "The Knight in the Panther's Skin" and, in general, Baratashvili's artistic world is nourished by monuments of old Georgian classical writing.

Simon Chikovani's opinion is correct that Baratashvili remained completely unfamiliar with the poetry of the Bayats of Karachogheli and the extremity of urban poetry. In order to update the Georgian poem, the poet focused on folk creativity, which was reflected in the level of poetic vocabulary and intonation.

According to Chikovani's correct opinion, Baratashvili's innovative activity in the heart of Georgian poetry spread in three directions. On the one hand, Baratashvili is a poet of distinctly European cultural-literary orientation, on the other hand, he applied to the traditions of ancient Georgian writing, and on the third hand, he also used the treasure of folk vocabulary.

The euphonic side of Baratashvili's poetry does not remain unnoticed by Simon Chikovani. According to the researcher, the romantic poet is a great master of alliteration, and in this regard, he appears as a continuation of the traditions of ancient Georgian literature.

Chikovani's essay on Nikoloz Baratashvili's work is written with great literary knowledge. The researcher manages to present the innovative essence of the romantic poet's work, the issue of relationship with the literary tradition, a number of key details of Baratashvili's poetics.

### § 3. 2. Ilia Chavchavadze with the world view of Simon Chikovani

Among the literary essays of Simon Chikovani, the following extensive study is worth mentioning - "The Poetic Legacy of Ilia Chavchavadze." The paper aims to characterize the main trends of Ilia Chavchavadze's work as a whole, to show us the genesis and typology of Ilia's poetic and prose works, the path of the writer's creative evolution. The essay consists of the following chapters: 1. The poem "Ghost" and the poetic icon of the glacier; 2. "A few pictures..." and "Gandegili"; 3. Lyrical poems of Ilia Chavchavadze; 4. Ilia Chavchavadze and Grigol Orbeliani; 5. Ilia Chavchavadze and the development of the Georgian literary language.

Simon Chikovani, first of all, characterizes the socio-cultural situation of Ilia Chavchavadze in modern Georgia, rightly pointing out that before Ilia's appearance on the literary scene, the real impact of writing on public consciousness was quite weak and insignificant. Literature had turned into a "domestic affair", there was no person endowed with the qualities of a leader who would take the lead in the task of modernizing writing. According to the critic, Ilia managed to connect the thoughts and works of his ancestors with modern life and remind Georgian readers of the importance of the forgotten literary heritage.

The greatest merit of Ilia Chavchavadze was the Europeanization of Georgian literary and social thought. S. Chikovani recalls Arthur Laist's narration that Ilia Chavchavadze did not like Iranian poetry - the author of "Gandegili" thought that Iranian poetry had a bad influence on the development of Georgian writing.

Simon Chikovani begins discussing the features of Ilia Chavchavadze's work by characterizing the poet's lyrics. He notes that Ilia's innovation as a lyricist is primarily

due to his interest in social problems.. Ilia Chavchavadze turned lyrical poetry into social awareness.

Simon Chikovani also talks about the folkloric nature of Ilia Chavchavadze's lyrics. According to his opinion, folkliness is manifested in Ilia's poetry not so much by the use of folk artistic forms, but by the frequent use of folk wisdom, proverbs, aphorisms, in which the spirit of the people is most clearly seen.

Simon Chikovani pays special attention to the poetic image of the glacier in the poem "Ghost" and is interested in the following in Ilia's work as a whole - why did Ilia put the ghost of the old man on the glacier anyway? Is it a coincidence or the manifestation of a certain poetic regularity? According to Chikovani, the face of the glacier has been bothering the author of "Ghost" for a long time. Although in "Traveler's Letters" Ilia expresses a negative attitude towards the glacier as a cold and untouchable creature, according to the critic, this face still fascinated Ilia and the poet's inspiration revolved around this peak for a long time. According to Simon Chikovani, nature is an important worldview support for Ilia, pictures of nature are expressive of Ilia's ideas, upbringing in the bosom of nature contributes to the spiritual development of a person, instills a sense of strength in a person. The heroes fighting against serfdom also seek refuge in nature.

Simon Chikovani refers to the crown of Ilia's epic poetry - "Gandegili." In his opinion, this poem shows the tragedy of a person who rejected life and apostatized from life. The critic asks an important question: why did the author place Gandegili on the glacier? Why are descriptions of nature images so similar in "Ghost" and "Gandegili"? The researcher does not rule out that "Gandegil", in addition to the literal one, may also have a symbolic plan. Chikovani recalls Marjorie Wardrop's opinion that "Gandegili" is a symbolic expression of Georgia's historical path. He does not rule out that there is a grain

of truth in these words and the writer allegorically explains the idea of the clash of the past and new forces.

Simon Chikovani sees the archetype of the artistic face of the shepherdess in "Traveler's Letters" - according to him, this character is "a branch of Tergi or the Tergi itself.". We cannot fully agree with the researcher when he points to the representation of the working class of the shepherdess, we think that Ilia's goal was not to discuss the idea in such a narrow context. We cannot agree with Chikovani's opinion that the poem is directed against asceticism. It seems that the writer made such an assumption considering the context of the era. Based on Simon Chikovani's poem "Gandegili", he points to the innovative role of Ilia.

In Simon Chikovani's essay, a separate sub-chapter is devoted to the issue of creative relationship between Ilia Chavchavadze and Grigol Orbeliani.

The issue of personal, public and literary relationship between Ilia Chavchavadze and Grigol Orbeliani is very acute for historians of 19th century Georgian literature. According to the correct assessment of Simon Chikovani, "a comparison of the artistic qualities of these two poets sheds light on some issues of the development of Georgian poetry that have been vaguely explained to date."

It is significant that, according to Simon Chikovani's observation, poetic syntax, elevated style and frequent use of rhetorical figures bring Ilia closer to the poetry of Grigol Orbeliani. However, according to the critic, Ilya is more of a practical poet, for whom effective measures are more important than passive belleslettres rhetoric, which can only please the ear with beautiful words..

Comparing Grigol Orbeliani's "Toast" and Ilia Chavchavadze's "Ghost", the researcher concludes that both works are patriotic in spirit, but there is a big difference

between them: For Ilya, the heroic past is not a eulogistic event, it is more a subject of analysis and judgment. For Ilia, the past is a supporting force for the present, and in "Toast" poetic images of the heroic past are created, and the poetic thought is more literary.

Ilia Chavchavadze, with his special attitude, made folk poetry an important nourishing source of creativity. Simon Chikovani notes that Ilia Chavchavadze established the word folk as a concept denoting the majority of the nation in Georgian writing. Simon Chikovani clarifies the distinguishing features of the creative attitude of Ilia Chavchavadze and Grigol Orbeliani to folk poetry. In his opinion, democracy manifests itself in a different form in Ilia's work, and the Georgian Dance Warriors (Karachokheli) dialect in Grigol Orbeliani's poetry is alien to him.

When talking about Ilia Chavchavadze and Grigol Orbeliani, their attitude towards the issue of literary language should be considered. According to the correct opinion of Simon Chikovani, it is true that Ilia was against the purposeful, artificial use of archaic style in lyrical poetry by the representatives of the so-called generation of fathers, but nevertheless he was no stranger to using archaic forms in his poetry. At the same time, the simplicity of folk poetry was acceptable for Grigol Orbeliani. Simon Chikovani convincingly clarifies that there was no irreconcilable difference of positions between Grigol Orbeliani and Ilia Chavchavadze in matters of poetic language. However, Grigol Orbeliani, in a way, with the intonation noticed in the conversation of the bohemian circle, created the impression of folk in poetry, while Ilia Chavchavadze made a change in the nature of the literary language by introducing new lexical material from the peasant, folk speech into the foundation of the literary language.



In his essay, Simon Chikovani has raised the issue of "Ilia Chavchavadze and the development of the Georgian literary language" as a separate issue. The critic points out that at the time when Ilia Chavchavadze appeared on the literary scene, the modernization of the Georgian literary language was already a necessary requirement. Despite the fact that at the end of the 50s of the nineteenth century, there were several talented authors working in the field of Georgian literature, due to the proliferation of epigones of romanticists, the flexibility of the literary language was gradually lost. Simon Chikovani follows the evolution of the Georgian poetic language until the 60s of the nineteenth century, so that the merits of Ilia Chavchavadze can appear more clearly against this background.

As we can see, a large part of the opinions expressed by Simon Chikovani about Ilia Chavchavadze's work is quite significant for literary researchers, it clearly shows the critic's analytical talent, the ability to assess and characterize the writer's creative features.

### **§ 3.3. Simon Chikovani about Akaki Tsereteli**

Akaki Tsereteli is a classic of new Georgian literature, a great reformer of the Georgian poetic language, who enriched and diversified Georgian writing with his versatile creativity. During his long life, Akaki Tsereteli left a deep mark on all important areas of public life, devoted all his poetic talent to the service of the people and the country, and never betrayed this path.

One of Simon Chikovani's literary essays is specially dedicated to Akaki Tsereteli. The title of the small literary letter is "Akaki Tsereteli's Lyrical Poems." In it, the author aims to characterize Akaki's poetic skills as a lyricist.. Gradually, the

researcher refers other areas of Akaki's creative work, although his attention is still mainly focused on lyrics.

Simon Chikovani believes that one of the peculiarities of Akaki Tsereteli's poetic thinking is a kind of "old age of the mind", in the words of the hagiographer. According to the critic, if, for example, young Baratashvili's poetry is filled with youthful excitement, Akaki's poems from the period of his youth "express the middle-aged or old soul."

According to Simon Chikovani, Akaki's patriotic lyrics are imbued with a hymnographic spirit: According to the researcher, there are frequent cases in Akaki's poetry when the author takes some theological symbol and loads it with a new, social content. According to Simon Chikovani's point of view, Davit Guramishvili introduced the intonation of hymns, prayers, and anthems in Georgian secular poetry, and Akaki Tsereteli continued Guramishvili's path in new Georgian poetry.

One of the main features of Akaki Tsereteli's lyrics is melody, which, according to the critic, indicates the closeness of the work to folk poetry. Akaki's poetry is characterized by singing, and it seems to "presuppose the accompaniment of a voice on a musical instrument" [Chikovani, 1983:227]. In Akaki's lyrics, the melodic intonation is the leading one.

The researcher rightly notices another feature of Akaki Tsereteli's lyrical poetry, namely, he points out that Akaki has such a facile relationship with his homeland that it is often difficult to determine whether a particular work is about real beloved one or an allegorical image of the homeland:

According to Chikovani, Akaki's patriotism is accessible to everyone. He removed the aristocratic veil from this feeling and showed us that the broad strata, the

representatives of the lower social circle, can love their country as deeply as the people of high spiritual culture.

The researcher focuses on Akaki Tsereteli's manner of drawing characters. According to him, Akaki's heroes are created according to the principles of classical aesthetics, when we are given only general signs of an artistic face. The rest of them are filled by the reader with his imagination.

Chikovani notices a romantic flow in Akaki's poetic epic, which is used to achieve realistic goals. Neo-romanticism in Akaki's work has also been noted by other researchers. According to them, Akaki is a romantic when painting the past. As we have seen, Simon Chikovani disagreed with this opinion. According to the critic, Akaki Tsereteli's historical romanticism differs from Grigol Orbeliani's approach in this regard. If Grigol Orbeliani's romanticism is still pessimistic (the poet calls on the past only in order to escape from the helplessness of modernity), he doubts, "If something goes down, it will not be able to get back up again". For Akaki, there is no national skepticism, on the contrary, faith in a better future is the main motivating force. These are Simon Chikovani's main observations on Akaki Tsereteli's lyrics.

### **§ 3.4 Life/Creation of Vazha-Pshavela and Simon Chikovani**

Simon Chikovani's attitude towards Vazha-Pshavela's personality and work is completely special. Simon Chikovani dedicated a long, monographic essay to Vazha-Pshavela's work. The title of the essay is "The shade of Vazha-Pshavela's life and his poetic work."

In the first part of the work, Simon Chikovani imagines Vazha's living environment, trying to imagine what the great poet's daily life would be like. In this

essay-style introduction, the critic brings to life the beautiful area of Chargali, the family environment of Vazha. Based on the existing memories of the poet, Simon Chikovani tells us about Vazha's life path, characterizes the main stages of his work. A psycho-portrait of Vazha-Pshavela as a great humanist endowed with a unique sense of personal dignity, with an indomitable, unbroken spirit is skillfully drawn.

Simon Chikovani's observation on Vazha's strophe is noteworthy. The researcher points to one of the features of Vazha's poem - astrophe. Most of Vazha's poems are not divided into stanzas, and the lines are combined into long textual sections. The researcher explains this formal peculiarity of Vazha's poem by the inner peculiarity of the poet's work, namely, the epic nature. Epic is characterized by integrity, indivisibility. Vazha is a distinctly epic artist, and as the critic points out, the spirit of the epic permeates his lyrics as well.

According to Simon Chikovani, the exponent of the knightly spirit of Vazha's poetry, it is the fact that weapons are sacralized in his lyrics. The weapon seems to have acquired personal characteristics. Shield, sword, chain mail become the characters of the work. The gun mourns the loss of its owner, it can no longer rest without a fight and complains

Simon Chikovani points out that Vazha-Pshavela's work is characterized by mythologizing. Not only historically unknown fictional characters, but also real heroes have become parts of the myth. A peculiar expression of the desire to create the appearance of mythmaking and legend are those phraseological units, which the poet uses not infrequently in his works. For example, "they say at the bottom of a high mountain", "they say to make it possible..." and other phrases indicate that Lukhumi's life was depicted in legends and turned into folk tales.

The researcher especially talks about "Snake Eater", "Host and Guest", "Aluda Ketelauri". Simon Chikovani basically agrees with the opinions expressed in Georgian literary studies about these poems. The author's observations on the stylistic features of the poems are interesting. According to the correct opinion of Simon Chikovani, in terms of composition and plot development, "Snake Eater" differs from Vazha-Pshavela's other poems. The critic's observation is correct that in "Snake-Eater" the subject of the poet's interest is the spiritual drama of the main character, that is why Mindia's personality, his adventure is in the center and almost everything in the work is subject to him. As Rostom Chkheidze noticed, the poem is actually autobiographical.

Simon Chikovani points out the fact that the manner of drawing characters in Vazha's poems is somewhat different.

The poems "Aluda Ketelauri" and "Host and Guest" are distinguished by their inner drama and tragedy. The conflict between personality and society is not one-sided here. A person does not turn his back on the society, does not cut ties with the community despite the violation of his dignity by the latter. For Jokola and Aluda, the community is precious, before which they feel a moral duty, even in the conditions of neglect by their fellow citizens. According to Simon Chikovani, Vazha's personal position is revealed in this character's attitude towards his native country.

Simon Chikovani sees a certain difference between the heroes of Vazha - Aluda and Jokola. Perhaps his opinion is not entirely accurate, but it is a fact that Jokola and Aluda are somewhat different from each other - Jokola has a more epic character, he undergoes less development, spiritual change. He knows exactly how to act in a critical situation, and Aluda changes his beliefs to some extent as a result of an extraordinary incident that happened to him. If earlier he thought that infidelis just a dog and not

worthy of any sympathy, but after the fight with Mutsali, he doubts the awareness of the unity of the human race.

Simon Chikovani is author of the letter "Notes about Vazha-Pshavela's Literary Georgian." Many writers and critics had a negative attitude towards Vazha's Pshauri dialect and, in general, towards Pshauri speech. They believed that Vazha simplified and disrespected the literary language. Simon Chikovani points out that the debate surrounding the style of Vazha-Pshavela was not conducted in the right way, and the criticism of that time could not understand the linguistic position of the mountain poet. The poet argued that Pshaviandialect could enrich the vocabulary of the literary language. Simon Chikovani's reference to the fact that Akaki Tsereteli, a strict critic of Vazha-Pshavela's language, was in the same position in the mentioned issue, is very important. According to Simon Chikovani, Akaki may have thought it excessive to use the Pshavian dialect and demanded moderation from Vazha.

Simon Chikovani notes that, unlike poetry, Vazha-Pshavela's prose is free from local patios. The Pshavian dialect here is sophisticated.

According to Simon Chikovani, Pshav-Khevsur pronunciation forms are not used with the same frequency in Vazha's works. Until then, no one paid attention to the fact that the poems "Hostand Guest" and "The Search for Blood" are written in the general Georgian vernacular, and local patios are almost banished. Based on such reasoning, the researcher concludes that there are two types of literary language in Vazha-Pshavela's poems. In "Host and Guest" and "The Search for Blood" the action takes place beyond the borders of Georgia, in Kisteti and Cherkessia. Literary language with a folk look is the most important in these works. Simon Chikovani cites excerpts from Vazha's poem and concludes: as it is clear from the excerpts, Vazha-Pshavela developed literary language based on one or another topic. Chikovani convincingly clarifies that for Vazha-Pshavela,

the starting point is the creative material, this determines the fact that the speech of the author and characters is in full compliance with the content-thematic side of the works.

Simon Chikovani draws attention to another important circumstance. As it is known, Vazha's main lyrical measure is folk quatrain, although in his work we also find poems written with five-syllable, ten-syllable and fourteen-syllable. It is significant that when Vazha renounces the quatrain, he strictly adheres to the norms of the literary language, and when he switches to the quatrain, he again gives the way for dialectal speech. In a word, dialectal forms with Vazha are combined with the lexical meter of quatrain.

### **Conclusion**

Simon Chikovani went through a difficult path of creative work in order to create original and independent poems, thereby significantly enriching the Georgian poetic culture. The closeness of his poetry to the traditions of Georgian literature, the creative relationship with his ancestor poets directly points to the great connections that Chikovani has with outstanding representatives of Georgian literature of the 19th century.

The writer's creative work can be divided into two stages:

1) Futurist and 2) as a period of return to classical writing.

The first stage of Chikovani's development as a poet is characterized by futuristic attempts. It was more of an age of search and desire for novelty. Georgian futurists may not have created an important school, but Simon Chikovani created and left some interesting futuristic samples in which the avant-garde reflection was clearly revealed.

The second period of the poet's creativity is the stage of returning to classical writing and sharing with the Soviet theme, which, in turn, is two-faceted: purely poetic, free from any epochal influence, and poems with a Soviet narrative, which were created in accordance with the requirements of the time.

The poems of Chikovani's first period are of great importance for revealing how the young lyricist began the path of poetic perfection. The insatiable boyish desire to establish something new led Chikovani and his friends to the separation from the classics, to the fashionable futurism at that time. The futurist group tried to establish itself by confronting the 19th Georgian classical poetry, although the confrontation did not last long, it seemed more artificial. Classic writers soon became a source of inspiration for the creator.

The influence of Nikoloz Baratashvili, Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, Vazha-Pshavela is evident in the poems of the second period.. The poet firmly takes his place among the heirs of classical poetry and continues the best traditions. His poetic thinking was based on his native roots and erudition emanate from the poems, especially deep knowledge of 19th century literature is felt.

The main concern of Simon Chikovani's poetry became the search for forms of expression, the thought of classical writers turned out to be a support for Chikovani. The poet widely uses reminiscences from the work of his predecessors, which we have mentioned in the work.

Along with the poetic influence, Chikovani dedicated extensive letters to Georgian classics. Some things in Simon Chikovani's letters may be controversial, but we think that the mentioned letters never lose their importance, relevance and should be considered as a basis for further research.



Simon Chikovani's literary thoughtful presentation gives us an idea about almost all Georgian writers of the 19th century. The poet-essayist's studies do not lose their artistic-cognitive significance even today. We think that the above-mentioned considerations will not lack proper attention and interest in the future either.

Simon Chikovani, as a poet, had his influence on Georgian poetry of later times. This issue is a separate research topic and we will not continue talking about it here. Simon Chikovani, as a critic, shared with us many such fundamental findings and observations, which became the basis of the literary criticism of the next period.

**The main provisions of the thesis are reflected in the following publications:**

1. "Poetry of Nikoloz Baratashvili from the point of view of Simon Chikovani", Zh. "Modern interdisciplinarity and humanitarian thinking", Kutaisi, 2019, pp. 460-466.
2. Simon Chikovani's "Thought on the Riverside of Mtkvari" (unrhymed moods), Saint Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia, annual scientific conference of young doctors and doctoral candidates, 2020, Tbilisi, 119-124 p.
3. " Simon Chikovani About the poetry of Vazha-Pshavela", scientific magazine "Language and Culture", Kutaisi, N22, 2019, pp. 102-106.

4. "Ilia Chavchavadze with the worldview of Simon Chikovani", scientific magazine "Arts Academy", September, N3(7), 2023, E-version, (in English), ILIA CHAVCHAVADZE WITH THE WORLDVIEW OF SIMON CHIKOVANI, gv.117-127